

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM

**HITTUDOMÁNYI KAR
LEVELEZŐ TAGOZAT**

**NÉGY MAI ISMERT SZEKTA A KATOLIKUS TANÍTÁS
TÜKRÉBEN**

**Jehova Tanui, Mormonok, Hare Krishna mozgalom,
Szciantológia**

Szakdolgozat

Készítette: ***Dobrovolszky László***

Konzulens: ***dr. Kránitz Mihály***

Budapest, 1999.

Tartalomjegyzék

<u>Tartalomjegyzék</u>	2
<u>Előszó</u>	3
<u>Bevezetés</u>	4
I. <u>Jehova Tanui</u>	
I.1. Az alapítás körülményei, történetük	6
I.2. Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz – lelki élet	7
I.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája	10
I.4. Párbeszéd és ellenérvek	20
II. <u>Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza (Mormonok)</u>	
II.1. Az alapítás körülményei, történetük	22
II.2. Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz – lelki élet	24
II.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája	26
II.4. Párbeszéd és ellenérvek	33
III. <u>A Krishna-tudat Nemzetközi Társasága</u>	
III.1. Az alapítás körülményei, történetük	35
III.2. Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz – lelki élet	37
III.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája	43
III.4. Párbeszéd és ellenérvek	53
IV. <u>Szcientologia Egyház</u>	
IV.1. Az alapítás körülményei, történetük	56
IV.2. Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz – lelki élet	58
IV.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája	61
IV.4. Párbeszéd és ellenérvek	67
<u>Befejezés</u>	68
<u>Irodalomjegyzék</u>	69

Előszó

Ez a szakdolgozat elsősorban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán folytatott levelező tanulmányok lezárásaként készült, gyakran olyan ismereteket feltételezve az olvasó részéről, melyek megléte a Kar hallgatói körében elvárható és általános.

A téma különleges aktualitása és a kifejtéshez használt viszonylag egyszerű nyelvezet révén azonban olyan emberekhez is utat találhat, akik esetleg komolyabb hitbeli alapok híjján próbálnak tájékozódni a jelen vallási útvesztőiben, akik gyakran találkoznak a szekták térítőivel és haboznak a csatlakozást illetően, vagy egyszerűen csak szeretnének többet tudni egy-egy szektáról, de a lexikonok és szakkönyvek világa idegen számukra.

Bevezetés

Tréfásan fogalmazva, ennek a szakdolgozatnak a témája az utcán hever. Valójában inkább álldogál, vagy sétál tekintetet vonzó, színes borítójú könyvekkel és füzetekkel, esetleg énekel vagy táncol, de a cél mindig ugyan az: minél több ember figyelmét és főleg érdeklődését felkelteni egy-egy vallási csoport iránt, s ha lehet, új híveket is toborozni.

A vallási szekták magyarországi megjelenése természetes velejárója volt a rendszerváltásnak, bár teljesen vagy félig illegálisan sokuk már jóval korábban jelen volt a magyar társadalomban.

Az elmúlt 40 év alatt az iskolai hittan oktatás hiánya, a vallásos gondolkodásról és világnézetéről való módszeres leszoktatás, az anyagi világot egyedüli valóságnak elfogadó materializmus, majd az ezt felváltó és ideológiájában nem sokkal fejlettebb fogyasztói társadalom; a liberalizmus, amely nem vesz tudomást az ember életében igenis létező és nélkülözhetetlen transzcendens korlátokról és végül a XX. század második felének divatos „vallási” irányzata, a New Age, amely az embert Isten trónjára emelve kidolgozta az önmegváltás kétes értékű módszereit, – megannyi lehetséges ok és út egy olyan lélektani állapot eléréséhez, ahol az ember belefáradva a sikertelen keresésbe, végül nyitottá válik a hit kérdéseire.

Amennyiben lelki táplálékhoz juttatják az ilyen embereket, áldásos a szekták tevékenysége. Sok esetben gazdag tartalommal tölthetnek meg lejtőre került, széthulló emberi életeteket, Istenhez vezethetnek reménytelenül lázadó, tekintélyt maguk fölött nem tűrő személyeket.

Ugyanakkor ennek a lelki felépülésnek általában ára van. Katolikus szemmel nézve gyakran tűnik úgy, hogy a pozitív eredmények – melyeket az Egyháznál sokszor rugalmasabb és alkalmazkodóbb módszerekkel érnek el – értéküket veszítik számos téves és hibás nézet hangoztatásával.

Az igazi vallás felszabadít, képessé tesz az Istennel folytatott közvetlen, személyes párbeszédre és ha rak is terheket az ember vállára, ezt kizárólag az ember érdekében teszi. Nem kerülhet ellentétbe a természet- és társadalomtudományokkal sem, tiszteletben kell tartsa azok illetékességi körét. Végül külső és belső gyakorlatában méltó kell legyen az emberi lélek

felmérhetetlen mélységeihez és ahhoz a ranghoz, ami az embert mint az anyagi világ legtökéletesebb teremtményét megilleti.

A kiválasztott négy szekta mindegyike, a sok értékes vonás mellett, ütközésbe kerül a fenti szempontok valamelyikével. Egy kicsit leegyszerűsítve a dolgot, mindegyiken érződik az emberi gondolkodás és alkotás nehézsége. A négy csoportból három (krisnások, mormonok, Jehova tanúi) egy már létező, ismert világvallásból szakadt le, kifogásolva annak egyes tanításait. Ezek a kifogások szintén nagyon emberiek, bizonyos fókig érthetőek is, azonban a megoldás helyessége - egy új vallás alapítása - kérdéses. A kivétel a Szcientológia, amely annyiban függ a vallástól, amennyiben elveti azt a klasszikus értelemben (mint Istenhez való fordulás), viszont bizonyos kultikus elemeket azért átvesz tőle és követői életében mégis csak a vallás szerepét tölti be.

A kiválasztás elsődleges szempontja az ismertség, a társadalmi jelenlét és a missziós jelleg volt.

A szakdolgozat, elsősorban terjedelmi okok miatt, nem ad teljeskörű elemzést. A cél az eligazodáshoz szükséges alapvető ismeretek átnyújtása volt.

Jehova Tanui

I.1 Az alapítás körülményei, történetük

Charles Tare Russel skót-ír származású presbiteriánus szülők gyermekeként jött világra 1852-ben, Pennsylvania állam Pittsburgh városában. Anyja korán meghalt, apja sikeres textilkereskedő volt. Fia, aki egy ideig nála dolgozott, szintén jó üzleti érzéssel rendelkezett, aminek nagy hasznát vette később vallási vezetői pályafutásában.

A fiatal Russel szigorú kálvinista neveltetése révén erősen vonzódott a Bibliához, de szülei hitét, annak is az örök kárhozatról szóló tanítását túl keménynek találta, ezért 17 éves korában belépett a szabadelvűbb Kongregacionalista Egyházba. Utánuk egy ideig a Heted Napi Adventisták befolyása alá kerül, majd szakít velük is.

Gondolkozásában nagyon fontos szerepet játszik a logika, ezért nem fogadja el többek között a keresztény vallás misztérium fogalmát (lásd a Szentháromságról szóló részt).

1874-ben néhány hasonlóan gondolkodó társával megalapítja a "Komoly Bibliakutatók Nemzetközi Társaságá"-t.

1879-ben kiadja első saját újságát "Sioni Órtorony" név alatt (ma: Órtorony), amelyet haláláig maga szerkeszt és valamennyi cikkét is maga írja. Rengeteget publikál, közel 50 ezer lap, a hét kötetes "Bibliai tanulmányok" (fő műve) és még számos más kiadvány szerzője.

1884-ben létrehozza a Sioni Órtorony Traktátus Társaságot (mai angol neve: Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania) és terjeszteni kezdi az általa kiadott lapokat. Az előfizetőkből szerveződnek az első csoportok, melyeknek Russel rendszeres előadásokat tart utazásai során. 1900-ban kezdik meg a térítést Angliában.

1906-ban hosszas veszekekedések után elválik feleségétől. A válás fő oka a kettejük közötti véleménykülönbség az Órtoronyban közölt cikkek irányvonalát tekintve. (Az elvált feleség saját egyházat alapít.)

Ahogy a Jehova Tanui történetét leíró "Jehovah's Witnesses In The Divine Purpose" (JWITDP) kiadványuk közli:

"Ő nem egy új vallásnak az alapítója volt, nem is nevezte magát annak. Ő az igazságot, az új világosságot, az új életet vitte Jézus által a huszadik századba, az apostoli tanításokat vette át."

Hívei viszont nem fukarkodnak a dícsérő jelzőkkel szellemi vezérükkel kapcsolatban: "Valamennyi ember barátja, a XX. század nagy reformátora, Pál apostol óta a legnagyobb tudós, akit Luther az új Noénak nevezett, az Evangélium hetedik, utolsó és egyben legnagyobb hirdetője" (ti. Pál, János, Arius, Valdens, Wyclif és Luther előtt) és ehhez hasonlók.

1916-ban Russel halála után Joseph F. Rutherford veszi át vezetést. Baptista szülőktől származott, fiatal ügyvédsegédként dolgozott, amikor belépett a szervezetbe. Publikációit tekintve nem maradt el Russel mögött, 22 év alatt 18 könyvet és 34 traktátust írt. Az eredeti russeli tanítást védelmezők ellenében sikerült átformálnia a vezetési stílust demokratikusról diktatórikussá. Kijelentette, hogy a szervezeten belül mindenki "hírnök", így 1922 óta nincs passzív tagjuk. Megtiltja a kereszt, mint szimbólum használatát, valamint a Karácsony, a Húsvét és általában a keresztény ünnepek megünneplését.

1931-ben Izajás 43,10 alapján a mozgalom fölveszi a Jehova Tanui nevet.

Rutherfordot 1942-ben Nathan Homer Knorr követi az elnöki székben. Az ő neve már nem szerepel a kiadványokon, mindent a Vezetői Testület ad ki. Knorr elnöklése alatt szervezik meg a fiókhivatalok rendszerét, az Órtorony Gileád Bibliaiskolát a hittérítők részére, készítik el saját bibliafordításukat ("Szent Iratok Új Világfordítása") és tiltják meg tagjaiknak a vérátömlesztést.

1977-től F.W. Franz az elnökük.

Történelmük során kemény üldözéseknek voltak kitéve: az I. Világháború alatt a háború kemény ellenzése miatt az amerikai és kanadai kormány, a II. Világháború alatt főként a náci vezetés később pedig, egészen a 70-es évekig a kommunista kormányok próbálták működésüket megakadályozni.

Magyarországon már 1986-ban tartottak akkor még hivatalosan "illegális", mégis megtűrt gyűléseket. 1990 óta szabad működésüket törvény biztosítja hazánkban.

I.2 Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz-lelki élet

a) Szervezet

A brooklyn-i központból („Bethel”-nek hívják és a tetején álló torony az „Órtorony”) irányítja a „nemzetközi idős keresztény férfiakból” álló Vezető Testület a világméretű szervezetet. Ennek élén az Elnök áll. A világ zónákra van fölosztva. Egy-egy zónában több fiókhivatal működik (számuk összesen 90), egy

fiókhivatalhoz több kerület tartozik. A kerületek élén a kerületfelügyelő áll, a fiókhivatalokat pedig három vagy több „szellemi képesítésű” férfi vezeti.

Egy kerületen belül több körzet (általában 18-20), és egy körzeten belül több gyülekezet van.

A gyülekezet életét a vének testülete irányítja, élén az elnöklő felügyelővel, akik iránt feltétel nélküli engedelmességgel tartoznak a tagok. A testületben van titkár, szolgálatfelügyelő, Órtorony-tanulmányozás felelős és teokratikus prédikálás-szolgálati iskola felelős.

A tagságon belül a következő fokozatok vannak:

- alámerítettek (azaz aki egyáltalán tag lett) - nekik általánosan tanúskodniuk kell Jehováról. Ezt „szántóföldi szolgálat”-nak hívják és többnyire a kiadványaik terjesztését jelenti
- kisegítő és általános úttörők - havi 60 ill. 90 óra tanúskodási kötelezettséggel
- különleges úttörők - havi 140 óra, de már csekély havi ellátmányt is kapnak
- főállású Gileád-misszionáriusok - teljes ellátás cserébe a legtöbbször külföldön teljesítendő havi 140 óráért

A hatalom a hierarchián keresztül a brooklyn-i vezetőség kezében összpontosul, amely magát a „mennyei templomból áradó szellemi fény” egyetlen igaz közvetítő csatornájának tartja és fogadtatja el. Ennek az alapokat teljesen nélkülöző hatalomnak az elfogadása alapfeltétele a tagságnak. Az önálló bibliatanulmányozás, különösen az azon való önálló gondolkodás káros és ezért tiltott dolog.

Az Órtorony egyik számában ezzel kapcsolatban a következőket olvashatjuk: „Nem szabad meglepődnöd azon, ha Jehova Isten megköveteli alattvalóitól, hogy Királyságkormányzatát lojálisan támogassák. Az emberi kormányzatok is állampolgári hűséget követelnek.”

Továbbá: „ Ha a gyülekezet valamelyik tagja helytelen útra téved és nem hajlandó azon változtatni, a 'vének' intézkednek, hogy az illetőt eltávolítsák, azaz kiközösítsék a gyülekezetből. Így őrködnek a gyülekezet egészsége, szellemi tisztasága felett.”¹

A tagságukról nem vezetnek nyilvántartást, az Órtorony és az Ébredjétek előfizetőiről viszont igen.

b) Jelenlét a társadalomban

Leggyakrabban az újságjaikat osztó tagokkal találkozhatunk a forgalmasabb közlekedési csomópontokban álldogálva. Általában ketten vannak és passzívak.

¹ *Örökké élhetsz a Paradicsomban a földön*, 198.

Ők a kötelező tanuskodást végzik. A terjesztésre, csakúgy mint az egyéb feladatokra fordított idővel el kell számolniuk.

A térítéssel foglalkozó tagok többnyire erőszakosak, csak a beléjük sulykolt sztereotíp válaszok ismétlésére képesek és meggyőzhetetlenek. Majdnem szó szerint ismerik a Bibliát, minden érvüket alá tudják támasztani idézetekkel, de ezek néha a saját fordításukból származnak, ami már eltorzítása az eredeti szövegnek. Nem csak az utcán szólítják meg a "megmentésre váró lelkeket", hanem gyakran lakásokba is becsöngetnek. Mindenhol osztogatják kiadványaikat és ahol nem egyértelmű vagy erélyes az elutasítás, oda visszatérnek.

Bár szószólóik kijelentik, hogy a többi felekezethez hasonlóan részt vesznek az elesettek javára folytatott karitatív munkákban, a tényeket figyelembe véve ezt nem igazolja semmi. Általában minden ilyen megmozdulás alól kivonják magukat, egyetlen jótékonyági vagy non-profit intézményt sem tartanak fönt a más hitűek, vagy hitetlenek számára. A szeretet, amiről hasonlóan az alázathoz és bűnbánathoz, alig beszélnek, csak egymás között előírás. A katonai szolgálat megtagadása ebből az egymás közti szeretetből fakad állítólag, mivel ellenkező esetben lehet, hogy egy másik országbeli hittestvérre kellene fegyvert fogniuk.

Nem nevezik magukat egyháznak (a Katolikus Egyházat az ördög cinkosának tartják), hanem Noé bárkájához hasonlítják magukat, amely az egyetlen lehetséges eszköz Armageddon (lásd később) túlélésére.

Általánosságban elmondható, hogy legtöbbjük jószándékú, becsületes, megtévesztett ember.

c) Kultusz, lelki-élet

A keresztény ünnepek bibliai alapokra való hivatkozással számúzve lettek, csak az ún. Emlékvacsorát tartják meg Húsvét környékén.

Évente két kongresszust rendeznek minden körzetben. Ezeknek anyaga és tematikája minden országban azonos.

A gyülekezet a „Királyság terem”-ben tartja összejöveteleit, hetente öt alkalommal.

- Órtony tanulmányozás (ez kötelező minden tag számára), így jut el a már említett szellemi fény az egyes tagokhoz
- Nyilvános összejövetel (45 perces előadás), általában a fenti alkalom után
- Szolgálati összejövetel, az „A Mi Királyság-Szolgálatunk” c. havi kiadványukban megadott tematika alapján
- Teokratikus Prédikáló-Szolgálati iskola (ez nem kötelező, be lehet rá iratkozni)

- Gyülekezeti könyvtanulmányozás (általában családoknál történik kis közösségben, a mozgalmuk vezetői által írt könyvek közül választva)

Nincs meg náluk a gyónás, a lelkiismeretvizsgálat intézménye. A bűnök megbánásáról beszélnek a keresztség felvétele előtt, de ez pusztán egyszeri, belső aktus náluk. „... csak azok keresztkedhetnek meg, akik már elég idősök egy olyan döntés meghozatalához, hogy Istent fogják szolgálni. Amikor valaki megkeresztelkedik, egy pillanatra az egész testének a víz alatt kell lennie (Márk 1:9,10; Cselekedetek 8:36)”²

(A fenti helyeken a katolikus Bibliában sehol nincs említve a szükséges életkor és a teljesen víz alá merítés előírása. Ez a csúsztatás egyébként szinte valamennyi általuk idézett helyre igaz.)

A Vezető Testület az élő lelkiismeretük: aki követi tanácsait, már ott tudhatja magát az eljövendő földi paradicsom örökösei között.

I.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája

Jehova Tanuinak tanítása alapvetően két ponton téved. Az első a logikus gondolkodás feltétlen megkövetelése. Az ilyen jellegű racionalizmus, amely Isten létét és működését pusztán az emberi gondolkodás által megmagyarázhatónak akarja látni, tagadja a misztérium létjogosultságát és így távol áll az igazi vallásos lelkülettől.

A misztériumok „megoldásai” komoly ellentmondásokhoz vezetnek, de ezek, úgy tűnik, számukra nem jelentenek problémát.

A második tévedés a Biblia használatában van. A katolikusok a Biblián kívül kinyilatkoztatási forrásnak tekintik a szent hagyományt (amely hordozta az örömhírt annak írásbafoglalásáig) és az Egyházi Tanítóhivalt is.

Jehova Tanui csak a Biblia szövegét fogadják el, melyet saját igényeiknek megfelelően lefordítottak és alapvető egzegetikai ismeretek nélkül, szó szerint próbálják értelmezni azt, illetve kiragadnak részleteket környezetükből, elferdítve azok eredeti jelentését. Ilyen módszerrel végül is bármit lehet igazolni bibliai idézetekkel, csak hogy ez legtöbbször nem fog egyezni az egész szöveg mondanivalójával. A szó szerinti értelmezéshez való makacs ragaszkodás súlyos tévedéseket eredményez, amelyre jó példa többek között a tőlük egyébként független, de ezen a téren azonos felfogású neokreacionisták teremtés elmélete (lásd később).

² *Mit kíván meg tőlünk Isten*, 31.

A következő témakörökkel foglalkozunk részletesen:

1. Szentháromság: az Atya, a Fiú és a Szentlélek
2. Egyház
3. Az ember
4. Evolúció vagy teremtés
5. Számítások
6. Értékes gondolatok

I.3.1. Szentháromság: az Atya, a Fiú és a Szentlélek

Tanítás:

A Szentháromság nem létezik, gondolata hamis keleti vallásokból származik (Kr.e. 2200 babiloni elképzelés, Brahma, Visnu és Siva a hinduizmusban, stb). Ellenkezik a Biblia tanításával és a logikával is, hiszen $3 \times 1 = 3$ és nem 1.

- Az Atya az egyedüli Isten (Jn 17,3; Mk 12,29), a mindenség teremtője. Teste van, de nem olyan, mint a miénk hanem sokkal fejlettebb, tökéletesebb. Ugyanakkor az Isten szellem (Jn 4,24). Lát, hall, nincs mindenhol jelen, mégis mindenható. Kiemelkedő tulajdonságai a szeretet, az igazságosság, a bölcsesség és a hatalom. Irgalmas, kedves, megbocsátó, nagylelkű, türelmes. Csak neki jár az imádat, helytelen dolog képek, képmások, jelképek előtt leborulni és azokhoz imádkozni. Istent a teremtett világból és a Bibliából ismerhetjük meg.³
- Jézus Jehova első teremtménye (Kol 1,15), aki szellemszemélyként élt az égben, mielőtt a földre jött. Nem volt emberi apja, így bűnt sem örökölt, viszont tökéletes ember volt akár csak Ádám. Engedelmessége által nyerte el az embereknek az üdvösség lehetőségét. Ő volt Jehova társ-teremtője és szószólója is. Megkeresztelkedése után lett felkent, Isten fia, majd halála után ismét szellemi lényé vált. Jehova eltűntette holttestét, megjelenései alkalmával látszat-testben materializálódott, hogy tanítványai láthassák. „Jézus nem ugyanabban a testben támadt fel. Ő hús és vérben materializálta magát csak azért, hogy látható és hihető legyen.”⁴ 1914-ben láthatatlanul visszatért, hogy elfoglalja trónját, amit Jehova megígért neki és egy nagy csatában levetette a Sátánt és angyalait az égből a földre. Ezért van ennyi gonoszság azóta itt a földön. Hamarosan eljön Armageddon, a jelenlegi világ vége és elkezdődik Jézus ezeréves uralma. Ennek során megtesz majd mindent amire Isten kérte és a végén visszaadja a Királyságot Istennek.⁵ Jézus azonos Mihály arkangyallal, mert ő Jehova küldötte (=angelosz). Mihály, azaz Jézus lett az Ur a sátánt legyőzve és a földre

³ *Mit kíván meg tőlünk Isten?* 2. lecke

⁴ *Győzd meg magad mindenről*, 292.

⁵ *Mit kíván meg tőlünk Isten?* 3. és 6. lecke

letaszítva (Jel 12,7-10). Jézusnak mint teremtménynek nem jár imádat, de ő az angyalok között az első (Zsid 1,4) További helyek: Jn 12,49; Jn 14,28; Mt 12,18; 1Kor 11,3.

- A Szentlélek nem személy, hanem Jehova tevékeny ereje (ApCsel 2,4 és 7,55). Mivel küldték, alárendelt (Jn 15,26).

Kritika:

A Szentháromság egyike a katolikus hit misztériumainak, melyet logikai úton – vagyis a Russel és követői által az egyedüli járhatónak tartott úton – valóban nem lehet megközelíteni.

Azonban Isten szentháromságos létére, az egy Istenben létező három személy valóságára nem az ember jött rá gondolkodása által, hanem Isten nyilatkoztatta azt ki Jézus szavaival.

Bár a hittudósok próbáltak magyarázatokat adni erre a misztériumra (pl. a Szentháromság, mint tökéletes szeretet közösség), minden közelítő magyarázat ellenére, a misztérium továbbra is hittitok marad, az emberi elme soha nem lesz képes teljes mélységében azt befogadni.

- Az Atya személyével kapcsolatban tévedéseik elsősorban filozófiai jellegűek. Antropomorf istenszemléletük ellentmondásos (teste van – szellemi lény) és összeegyeztethetetlen az alapvető isteni tulajdonságokkal (ha teste van akkor vannak határai, azaz nem végtelen, nem lehet mindenhol jelen, tehát nem is mindentudó és mindenható, nem egyszerű, hanem összetett stb.) Nyilvánvalóan itt egy „könnyebben fogyasztható” Isten-képet akart Russel hívei elé adni, amelyhez nem kell elmélyedni a filozófiában.
- Jézus teremtménynek történő kijelentése kizárja Jehova Tanuit a keresztény felekezetek soraiból. Ezzel ugyanis az egész megváltás értelmét veszti. Teremtmény nem képes az önmegváltásra, Isten kell, hogy lehajoljon a teremtményéhez és megtegye a kezdő lépést. Jézus tökéletes istensége és embersége megint egy misztérium, tehát ellentmondás Russel szemében. Túl a hitbéli érvelésen, a Biblia egyértelműen állítja Jézus istenségét: Jn 5,23; Jn 10,30; Jn 14,8-12; Jn 20,28. Jézusnak imádat jár, amely csak Istent illeti meg: Mt 2,11; Zsid 1,6; Jel 5,13-14. Megkövetelte, hogy higgyenek benne: Jn 3,36; Jn 6,29; Jn 10,28, és végül önmagát Isten Fiának, Istennel azonosnak jelentette ki, ami akkor a zsidók számára az egyik legsúlyosabb bűn, istenkáromlás volt, halálraítélésének legfőbb oka: Mk 14,61-62; Jn 10,31-39. Jehova Tanui nem tudják feloldani a misztériumot, ellentmondásba kerülnek önmagukkal. Először Jézus szellemi lény, az első teremtmény, néhány bekezdéssel odébb már tökéletes ember, mint Ádám

volt a bűnbeesés előtt.⁶ Jézus testbeli feltámadása azért okoz Jehova Tanuinak gondot, mert szerintük a test bűnös lett és ezért nem juthat be a Mennybe (1Kor 15,50) (erről még lesz szó az emberrel foglalkozó bekezdésben). A katolikus tanítás szerint az ember test és lélek egysége, és a feltámadásban a lélek újra egyesül egy tökéletesebb, megszentelt testtel. Jézus feltámadása után, amikor megjelent tanítványainak, testén megmutatta a sebhelyeket, hogy higgyenek neki: a mienktől eltérő, de valós testben támadt föl (Lk 24,38-43; Jn 20,27). Evett velük, zárt ajtókon keresztül jelent meg előttük stb. (Jn21,5; Jn 20,26) A láthatatlan eljövetelet kénytelenek voltak kitalálni, ugyanis 1914-ben senki nem látta eljönni az Urat (ezzel kapcsolatban a Számítások c. pontban ismertetjük tanításukat). Viszont a Biblia több helyen is említi, hogy mindenki látni fogja Jézus második eljöveteletét (Jn 24,27-31; ApCsel 1,11; Jel 1,7) és azt is, hogy ennek időpontját senki sem ismeri, csak az Atya (Mt 24,36)

- A Szentlélek isteni mivolta egyértelmű a missziós parancs alapján: „Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, ...”(Mt 28,19). Továbbá, hogyan lehetne egy személytelen erő ellen vétkezni, annak hazudni, azt káromolni ilyen súlyos következmények terhe mellett, ahogy erről a Mt 12,31-32 beszél? Ugyanígy a Szentlélektől jövő vigasztalás, segítség és megvilágosítás is értelmetlen dolog lenne. További vonatkozó helyek: 1Kor 2,10-15; 1Kor 12,3-11; Róm 5,5; Róm 8,10-16; Ef 4,30; Jn 3,5-7; Jn 15,26.

I.3.2. Egyház

Jehova Tanuinak sajátos hierarchiája és bibliamagyarázata révén érthető, hogy az Egyházat elutasítják. Szerintük a fordulat akkor állt be, amikor Nagy Konstantin császár államvallássá tette a kereszténységet. Ezzel az egyház elfordult a Bibliától:

„Mindazok, akik keresztényeknek vallják magukat (az első keresztényekről van szó), világnézetük miatt kedvezőtlen helyen álltak. Sokan közülük húzódoztak, hajlamosabbak voltak elfogadni a görög filozófiát. Ezért a Szentírás bizonyos részeit megpróbálták úgy elforgatni, hogy megegyezzen a népszerű görög filozófiával, és így veszélyeztették az igazságot.”⁷ „Az egész keresztény világ bűnt követett el, hogy Krisztust vőlegénynek tekintette. Ettől Pál is nagyon félt. Azzal az állításukkal, hogy Jézus Krisztus vőlegény, bűnössé tették magukat, szellemileg prostituálódtak. A politikai dolgokban üzleteltek, saját érdekükben önző barátságokat kötöttek azzal a világgal, amelyet a Sátán irányít.”⁸

⁶ *Mit kíván meg tőlünk Isten?* 6. és 7.

⁷ *Mit tett a vallás az emberiségért?* 265.

⁸ *Mit tett a vallás az emberiségért?* 265.

Az igazság azonban az, hogy a saját bibliafordításukkal ők hamisították meg az eredeti szöveget, úgy hogy az alátámassza tanításukat. Erre példa Mt 28,19 fordítása. Az eredeti szöveg úgy szól, hogy „... tegyétek tanítványommá mind a népeket...”, azaz minden embert. Mivel az ő felfogásuk szerint csak 144000 kiválasztott van (lásd később), ezért az ő fordításuk így hozza ezt a részt: „... tegyetek tanítvánnyá valamennyi nemzet képviselőiből”. Hasonlóképp másítják meg azokat a részeket, ahol Jézus egynek vallja magát az Atyával (Jn1,1; Jn 10,34).

I.3.3. Az Ember

Tanítás:

Az ember Isten teremtménye. Ádámtól és Évától, az első emberpártól származik valamennyi ember, örökölve ősszülei bűnét, az áteredő bünt és ezért megváltásra szorul. Jehova, ígérete szerint a Föld paradicsommá fog változni Armageddon után. Ez Isten háborúja lesz, ahol a gonosz emberek elpusztulnak. Ezt követi Jézus 1000 éves uralma, melynek során a jó emberek fokozatosan elnyerik az eredeti bűntelen, tökéletes állapotot, amiben Ádám és Éva voltak bűnbeesésük előtt. Ez idő alatt halottak milliói is föltámadnak, de csak azok, akik életükben nem utasították el tudatosan Jehovát (azok ugyanis a haláluk pillanatában végleg megsemmisültek). Ők kapnak még egy lehetőséget, hogy Jehovának tetsző életet éljenek. Utána elszabadul az 1000 évre lánkra vert Sátán és egy nagy és véres világitéletben mindenkiről kiderül, hogy a megsemmisülés vagy az örök paradicsomi élet vár-e rá.

Az ember nem lélek és test egysége, hanem ez a kettő egy. Így a halálban az ember teljesen megsemmisül, a feltámadása csak úgy lehetséges, hogy Jehova emlékszik a jó emberek minden tulajdonságára, vonására és emlékezetéből támasztja föl őket. A rosszakra nem emlékszik, így azok örökre megsemmisültek.

A pokol nem létezik, a Biblia nem tanítja sehol, csak az emberek megfélemlítése kedvéért találta ki az Egyház:

„Ha a Biblia szerint a szenteken kívül mindenkinek az örökös kínlódás lehet a sorsa, akkor ezt határozottan hirdetnie kellene. Minden héten! Minden nap! Minden órában! De amikor a Biblia nem ezt tanítja, ezt is mindenkinek a tudomására kellene hoznia, és ezt a gyalázatot kitörölni a tanításból.”⁹

A pokol azért sem létezhet, mert a halállal megsemmisül az egész ember, nem marad kit kínozni.

⁹ *Jehova Witnesses In The Divine Purpose*, 17.

Az utolsó ítélet után az örök boldogság nem lesz mindenki számára azonos. Az emberek nagyobb része a paradicsommá vált Földön fog élni mint hús-vér ember és élvezni fogja annak minden örömét és szépségét. Ők a „Jonadabok”¹⁰, a hűséges szolga osztály, a „juhok”, akiket mint földi kormányzók irányítanak majd az üdvtörténet nagyjai (Dávid, Mózes, Ábrahám stb.).

A másik rész a kiválasztottak 144 ezres csoportja, ahogy ezt a Jelenések könyve több helyen is említi (Jel 7,4 és 14,1). Ők jézus testvérei, Jehova igazi gyermekei, társuralkodók Jézus mellett, akik a mennyben élnek majd szellemi lényekként. Számukra a keresztség a Jézus testvérévé válást jelenti, míg a többség csak az Armageddon pusztításától menekül meg a keresztség által. Az évenkénti emlékvacsorát szintén csak a 144 ezer veheti magához.

Kritika:

Az emberiség egy emberpártól való származtatása teljesen tudománytalan dolog. Hasonlóképpen tévedés azt hinni, hogy a bűnbeesés előtt az emberek életformája olyan volt, mint amilyen a megígért paradicsomban lesz. Az ember, mint testtel bíró élőlény lényegénél fogva halandó, ha a lelke örök is. A romolhatatlan test felöltése mindenképp valamiféle átváltozást feltételez; ha nem halált és föltámadást, akkor legalább is elváltozást, ahogy erről az 1Kor 16,50-54 beszél. Azaz Ádámnak is át kellett volna változnia, még ha bűntelen maradt is volna. Azonban Isten számára a bűnbeesés nem volt váratlan esemény, a megváltás és üdvözítés isteni tervébe „bele lett kalkulálva”.

Az Isten emlékezetéből való feltámadást sehol sem említi a Szentírás. A lélek halál utáni létezése természetes volt mind az Ó- mind az Újszövetségben: 2Mak 13,38-45; Lk 16,19; Jn 11,26.

A Jelenések Könyvének erősen szimbólikus nyelvezete, főleg számmisztikája az oka Jehova Tanui legtöbb tévedésének. Russelék próbáltak logikát, összefüggéseket keresni bennük, de téves módon közelítettek a szöveghez. Erről a Számítások c. pontban szólunk bővebben.

A kétszeres ítélet bonyolult elméletét szintén a Jelenések Könyve miatt kellett kitalálniuk, hogy Jézus ezeréves uralmát elhelyezzék a történelemben.

A pokol létét a fent említett okon kívül azért is tagadják, mert szerintük Isten végtelen jósága nem egyeztethető össze a pokol örökké tartó büntetésével. Az evangéliumok valóban ritkán beszélnek a kárhozatról (pl. Lk 16,19-31), de nem is ezért íródtak. Az evangélium szó ugyanis örömhírt jelent, Isten országának

¹⁰ Mózes apósának, Jethrónak leszármazottai, akik együtt sátoroztak Izrael népével, de nem tartoztak közéjük.

örömhírét. A poklot, mint Istenhez méltatlan büntetést a fejletlen, gyermeki lélek képzeletben csak el. A katolikus hitben a pokol nem más, mint az Istentől való tudatos és szándékos elfordulás, a szeretet megtagadása, ahol a lélek önmaga végességébe zárva keresi a teremtmény számára csak teremtőjétől kapható tökéletes boldogságot, és ezért örök vágyódás és be-nem-teljesedés a sorsa. Ebből az állapotából, amelyet önmaga hozott létre, képtelen többé kijutni, gőgje és Isten iránti gyűlölete megakadályozza ebben. Ezért örökké tart szenvedése.

Isten jóságával valóban nem lenne összeegyeztethető, hogy ide számúzzön egyet is teremtményei közül, hiszen Ő mindenkit üdvösségre hív. Isten végtelenül tiszteli az ember szabad akaratát és ezért engedi, hogy mellette vagy ellene döntsön, az üdvösséget vagy a kárhozatot választva.

Az Istennek kedves emberek két csoportra osztása az egyik legsúlyosabb tévedése Jehova Tanuinak. A Jelenések Könyve valóban említi a kiválasztott 144 ezret (Jel 7,4 és 14,1), de ezt szó szerint érteni hasonlóan naív és alaptalan dolog, mint 7000 évesnek tartani a világegyetemet (erről az Evolúció c. pontban szólunk részletesen). A naivitáson túl azonban rendkívül igazságtalan is. Az Újszövetség egyféle isten-gyermekségről beszél, alapgondolatától teljesen idegen a kétféle üdvösség, kétféle feltámadás és kétféle keresztség gondolata (Gal 3,26-28; Ef 4,5). Jehova Tanuinál a földi emberek csak másodlagosak, ők Jézustól kapják örök életüket, így ők Istennek unokái csak. A szellemi lényként feltámadó 144 ezer önmagában is ellentmondás, ha az emberben nem választható szét a test és a lélek. Viszont ehhez a tanhoz ragaszkodniuk kell, mert számukra a húsból és vérből test bűnös és így nem juthat Isten színe elé. Pedig az 1Kor 16,50 csak arról beszél, hogy romlandó testünket romolhatatlanra fogjuk cserélni, egy szót sem ejt a szellemmé válásról. Ugyanúgy a Róm 8,8-ban a test szerinti élet ellentéte, a lélek szerinti, sem jelent szellemmé válást.

Azt, hogy ki tartozik a kiválasztottak közé, állítólag mindenki maga tudja. Mindenesetre Russel nem jöhet szóba, ha ragaszkodunk a Bibliához, mert a Jel 14,4-ben írva van: „Ezek azok, akik asszonyt nem érintettek, szűzek maradtak, és mindenüvé követték a Bárányt, ahová csak ment.” A 144 ezer gondolata egyébként Rutherfordé, 1935-ben kezdték el hirdetni, amikor az alámerítettek száma meghaladta a 144 ezret.

I.3.4. Evolúció

Jehova Tanuinak a világ létrejöttével kapcsolatos elképzelése azonos a neokreacionistákéval, akik az evolúció helyett Isten teremtő aktusát tartják a létrehozó oknak. A teremtés ezen harcos védelmezői, köztük sok geológus, biológus és egyéb természettudós is, ragaszkodnak a Biblia teremtéssel kapcsolatos részeinek szó szerinti értelmezéséhez és próbálják a nekik

ellentmondó tényeket is ebbe az elképzelésbe beleerőltetni. Ez természetesen csak súlyos tévedések és még súlyosabb hazugságok árán lehetséges, de a szentnek vélt cél érdekében nekik semmi sem drága.

Nem érdemes hosszan időzni ennél a témánál, mert az igazi természettudósok, sőt a műveltebb emberek számára is egyértelműen elfogadhatatlan ez az álláspont. Csak címszavakban foglaljuk össze az elképzelés lényegét:

- Isten a világegyetemet 6000 év alatt teremtette (a bibliai 6 nap), ennyi idő alatt alakult ki a mostani állapota (a 7. ezer év lesz Jézus uralma).
- Az élőlények nem evolúciós fejlődés útján jöttek létre, hanem Isten közvetlen teremtésével. Ezt bizonyítja, hogy sok helyen hiányzik a láncszem a kövület-leletek sorában, bizonyos egyedek között nincs meg a fokozatos átmenet.
- A világegyetem nem fejlődik, hanem állandó és nem is fog elpusztulni ill. újrateremtődni, hanem fokozatosan változik majd át Isten tervei szerint.
- A Nagy Robbanás elmélete hibás, robbanás csak rombolni tud, építeni nem.
- A vízözön és Noé bárkája realitás, bizonyítható történelmi események.
- A mutáció nem alkalmas az egyedfejlődés előidézésére, mert „hibás” egyedeket hoz létre, hiszen eltérést jelent az eredeti genetikai állománytól. Ezen kívül az evolucionisták kedvenc példája (az angliai fatörzsön lakó lepkekről, amelyek az ipari szennyezés következtében megfeketedett fatörzsekhez alkalmazkodva világosról sötétre színeződtek át) nem bizonyít semmit, mert lepke volt a kiindulás és az eredmény is.

A tudomány válasza a következő:

- Megszámlálhatatlanul sok geológiai jelenség van, ami következtetni enged a Föld korára (felszínformáló folyamatok, üledékképződés, lemeztektonika, fossziliák stb.) és ezek bár nem adnak teljesen pontos adatot, egymással összhangban a Föld keletkezését kb. 3500 millió évvel ezelőttre teszik. 7000 év jelentéktelenül rövid idő ehhez képest, hiszen a Homo sapiens, a mai ember őse (akit a neokreacionisták is annak tartanak) Kr. e. 35-10 000 évvel jelent meg.
- Bár valóban vannak hiányzó láncszemek, sok teljes lánc is van az evolúciós egyedfejlődés tökéletes bizonyítékaként.
- A táguló és változó világegyetem a Nagy Robbanás elméletével együtt ma már tudományos tény, nem vita tárgya.
- A mutáció önmagában valóban nem hoz létre fejlődést, azonban a külső körülmények megváltozásával előfordulhat, hogy egy mutáns egyed az új helyzetben jobban tud alkalmazkodni és életben marad, míg fajtársai elpusztulnak. Természetesen ez az elmélet egy változatlan világegyetemben nem működik.

- Aki ismeri a ma élő növény- és állatfajok gazdagságát, az nehezen hiszi el, hogy Noé képes lett volna valamennyit bárkájába gyűjteni. Ugyanígy képtelen állítás, hogy kevesebb mint 6000 év alatt Noé gyermekeiből kialakuljon a négy fő emberi rassz. Ehhez nagyságrendekkel több idő szükséges. (Antropológusok Kr. előtt 20 000 környékére teszik ezt.) Stb.

A neokreacionista iratokban, mint például az „Élet - hogyan jött létre?” c. Jehova Tanui által kiadott könyvben hosszan fejtegetik annak lehetetlenségét, hogy élettelenből a véletlen által élő jöjjön létre, élesen támadva Darwin evolúciós elméletét, miközben Darwin „A fajok eredete” c. művében így ír: „Fokozatosan jöttem rá arra, hogy éppoly magasztos felfogása az Istenségnek az a hit, hogy eredetileg csak néhány formát teremtett, amely képes arra, hogy más és szükséges formákká fejlődjék, mint az, hogy minduntalan újabb teremtési műveletre volt szüksége, hogy kitöltse a réseket, amelyeket saját törvényeinek hatása okozott.”

A könyv színvonalát jól jellemzi, hogy Darwin elméletéről többek között a Harper's folyóirat egy Tom Bethell nevű cikkírója így nyilatkozik: „...Ahogy én látom, az eredmény meglehetősen kiábrándító. Azt hiszem, Darwin elmélete röviddel az összeomlás előtt áll.”¹¹

A katolikus hit elfogadja az evolúció darwini elméletét, elveti viszont annak materialista magyarázatát. Emellett néhány ponton egyetért a neokreacionistákkal is. Valóban, véletlen útján nem jöhet létre valami a semmiből, azonban Isten szerencsére leleményesebb volt a teremtésben, mint a neokreacionisták annak megmagyarázásában: fejlődő, a semmiből kibontakozó világegyetemet teremtett.

I.3.5. Számítások

Russel és Rutherford idejében Jehova Tanui sok mindent kiszámoltak a Szentírásból, elsősorban a Jelenések könyvéből ismert számmisztikát véve alapul és azt „továbbfejlesztve”. A sorozatos kudarcok után felhagytak ezzel, újabb kiadványaikban már nem találkozunk számításokon alapuló próféciákkal. Hivatalosan azonban nem vonták még vissza őket.

Íme dióhéjban gondolatmenetük:

A világ teremtésétől, azaz Ádámtól kezdve 7000 éven keresztül tart majd a történelem a nagy világítéletig és utána az örök boldogság és béke korszaka kezdődik el. Az utolsó 1000 év Jézus uralma lesz, amelyet Armageddon, Isten háborúja előz meg.

¹¹ *Élet – hogyan jött létre?* 23.

A Sátán Kr. e. 607-ben jutott uralomra, ami Jeruzsálem babiloniak általi lerombolásának az ideje szerintük. Ha Kr.e. 607-hez hozzáadunk 2520 évet, ami a teljes idő, a 7 év napjainak a körülbelüli száma (érdekes, itt jól értelmezik a 7-es szám misztikus jelentését), 1914-et kapunk. Innen visszszámolva jelentette ki Russel, hogy 1874-ben megkezdődött az aratás 40 éve, azaz 1914-ben jön el Jézus újra, hogy elfoglalja Királyságát. Ekkor leveti majd a Sátánt a Földre, ahol a gonoszság emiatt erőre kap. Mivel a jelzett időpontban nem történt meg a parúzia, Russel megtoldotta azt 3,5 évvel az „utószedési idő”-vel, Jézus működésének időtartamával („fél idő”). Az újabb kudarcot már nem érte meg. Rutherford visszatért az eredeti 1914-es dátumhoz azzal a módosítással, hogy Jézus láthatatlanul jött el, mint szellemi lény és erre, illetve a Sátán letaszítására bizonyíték az I. Világháború kitörése és az azóta növekvő gonoszság a földön.

607-ből az ószövetségi családfák segítségével visszszámoltak Ádámgig és a kapott évszámhoz hozzáadva 6000-et megkapták Armageddon időpontját: 1975.

Mivel ez ismét nem következett be, utánaszámoltak és kiderült (történészek adataiból), hogy Jeruzsálemet a babiloniak Kr.e. 586-ban rombolták le. Így Armageddon is tolódott 1996-ra. Ezen időpont óta nem tudunk újabb számításokról.

A fentiek értékelése helyett inkább a Biblia számmisztikájáról, mint a prófétikus és apokaliptikus irodalom egyik alapvető vonásáról ejtünk néhány szót. Ezeket a részeket a Szentírásban különösen körültekintően kell olvasni, mert az ebben a műfajban járatlan embert nagyon könnyen meg tudják téveszteni. A teljesség igénye nélkül íme néhány szám jelentése:

- 6: a tökéletlenség száma (pl. 666: a Sátán)
- 7: a teljesség, Isten száma (pl. 7 teremtési nap)
- 12: szimbolikus szám (pl. Izrael 12 törzse, 12 bírása)
- 40: a legtöbb, nagyon sok (pl. 40 napos özönvíz, 40 év vándorlás a pusztában, Jézus 40 napos böjtje)
- 1000: megszámlálhatatlanul sok (pl. az 1000 évre láncra vert Sátán, $12 \cdot 12 \cdot 1000 = 144\ 000$)

Jehova Tanui azon túl, hogy bizonyos részeket szó szerint értelmeznék a Bibliában, a nekik nem tetsző részek felett átsiklik a szemük. Ahogyan Mt 24,36 felett is: „Azt a napot (ti. Jézus második eljövételét) és órát azonban nem tudja senki, még az ég angyalai sem, csak az Atya.”

I.3.6. Értékes gondolatok

Természetesen Jehova Tanui tanítása is hordoz értékeket. Ilyenek a dohányzás, az alkohol túlzott fogyasztása, szerencsejátékok, kábítószeresek, paráznaság, lopás, spiritizmus, abortusz stb. elítélése és a tiszta (erkölcsi, elméleti, fizikai) élet, a családi közösségi élet, egymás szeretete, az állatok védelme, az imádkozás és az Istennek tetsző élet dicsérete és szorgalmazása.

I.4 Párbeszéd és ellenérvek

A nagyszabású szellemi befolyásolás és a diktatórikus szervezet miatt nehéz tőlük megszabadulni, illetve közülük valakit jó útra téríteni. A legfontosabb, mint minden térítő szektánál, a megelőzés. A periférián lévő hívókhöz tudnak közelférközni azzal, hogy olyan lelki szükségletekkel is törődnek, amivel a keresztény gyülekezetek nem, vagy csak alig. Szép, színes kiadványaik és azok ígéretei a hitben megalapozatlanok számára hihetőek és vonzóak lehetnek. Ugyanígy jó benyomást kelthet az összetartásuk és, főleg gyengébb akaratók számára a mindenről gondoskodó, mindig utat mutató, burkoltan diktatórikus vezetési stílusuk is.

Bár a tapasztalat szerint nem sok haszna van a velük folytatott vitának, néhány kérdést azért föltehetünk nekik, ha nem sajnáljuk rá az időt. Ezeket a kérdéseket kerüljük, vagy csak érintik egyébként rendkívül bőbeszédű, amerikai stílusú, ellenőrző és elgondolkodtató kérdésekkel teletűzdelt magyarázataikban.

- ha a Vezető Testület az egyetlen igazi közvetítő csatorna, hogyan lehet hogy mégis folyamatosan téved a fontosabb események bekövetkezése időpontjának megjósolásában illetve kiszámításában? (607-586, 1914-1918, 1975-1996)
- hol van leírva a Bibliában, hogy Jézus láthatatlanul és észrevétlenül fog másodszor eljönni?
- hol mondja a Biblia azt, hogy Istennek kétféle üdvözített teremtménye lesz: egyik a Jézussal való társuralkodást örökli szellemi formában, a másik pedig a földi életet testi formában?
- miért olyan biztosak, hogy nem fognak előkerülni az evolúció helyességét bizonyító hiányzó láncszemek a kövületi leletek közül?
- a Nagy Bumm elmélete ma már bizonyítottan helyes, csak a milyensége és főleg a robbanás pillanata a kutatás tárgya (jelenleg kísérleti és matematikai

modellekkel az ún. Planck-időig tudtak visszamenni, a Nagy Bumm utáni 10^{-43} másodpercig). Van-e értelme a teremtés bibliai leírását szó szerint venni, főleg azok után, hogy a tudós társadalom jelentős része pontosan a fentiek alapján a (legalább is fizikai értelemben vett) semmiből való teremtést kezdi elfogadni? Mennyivel csodálatosabb és Istenhez méltóbb egy semmiből kibontakozó és fejlődő világegyetem, mint egy itt-ott toldozgatva megteremtett nagyjából állandó univerzum?

- ha a rádiókarbon-kormeghatározás tévedhet is, még mindig van számos egyéb támpont (bizonyos geológiai folyamatok sebessége, az univerzum tágulása és hűlése stb.) amely egyértelműen tévesnek jelenti ki a 7x1000 éves teremtési ciklust? Miért nem veszik ezeket figyelembe?
- ha már szó szerint értelmezik a Bibliát, akkor miért nem következetesek? Ugyanis a vérátömlesztésről nem rendelkezik a Biblia. Pusztán az állatok végétől kell tartózkodni (elsősorban higiéniai okokból) és természetesen az emberitől, amennyiben az „kiontás”-t takar. De a saját vér visszafogadása, vagy az önként adott vér befogadása sehol sem szerepel a tiltott dolgok közt. Jézus megmondta, hogy nem a kívülről jövő dolgok teszik tisztátalanná az embert, hanem ami belülről fakad a szívből (Mt 15,17-20).

Az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza

II.1. Az alapítás körülményei, történetük

Joseph Smith 1805. december 23-án látta meg a napvilágot Vermont állam Sharon nevű városkájában. Apja, mielőtt farmerré vált volna házalással és jövendőmondással kereste meg a 10 gyermekes család kenyerét. A gyerekek írni, olvasni alig tudtak, kerülték az iskolát.

Joseph hamar túlnőtt apján a jóslásban. Nem varázsvesszőt használt, hanem csodakövet (peep stone, gazing crystal).

Ifjúkorában az amerikai metodista, presbiteriánus és baptista felekezetek körében egy vallási ébredési korszak kezdődött, amely hatására eddig közömbös emberek is közelebb kerültek a valláshoz. Így Josephnek és családjának is döntenie kellett, melyik felekezethez kívánnak csatlakozni.

14 éves korában kapja az első látomását, amelyben egy angyal közli vele, hogy egyik felekezetet sem szabad választania, mert azok tévúton járnak. Vele Istennek más tervei vannak.

1823-ban egy éjjel háromszor jelenik meg neki egy Moroni nevű angyal, háromszor elismételve az ifjú látnoknak az utasításokat és tudnivalókat Mormon elásott kincsével kapcsolatban. Joseph csak 1827. szeptember 22-én jut hozzá a kincsekhez és Mormon könyvéhez, ugyanis 1823-ban gyarló természete miatt még alkalmatlan volt erre a kegyre. A közben eltelt 4 év alatt példás, szent életet élve azonban méltóvá vált rá.

Néhány társával közösen fordítják le és adják ki a könyvet 1830-ban, 5000 példányban. Egyúttal megalapítják saját egyházukat, amelyet tiltakozásuk ellenére a kívülállók Mormon próféta könyve miatt később egyszerűen csak a Mormon Egyháznak neveznek. Az alapító tagok két kivétellel a Smith család tagjai.

Első székhelyük a New York állambeli Fayette, ahonnan 1831-ben a Joseph Smith által alapított és túlzott pénzkibocsátás miatt hamarosan csődbe ment bank károsultjainak dühe elől a közben 2000 főre szaporodott közösség az Ohio állambeli Kirtlandbe menekül.

Az új helyen is állandó jellegű a súrlódás a helybeliekkel, így 1838-ban tovább mennek Far Westbe, majd 1839-ben Illinois államban elfoglalnak a Mississippi folyó mentén egy mocsaras partszakaszt és felépítik saját városukat, Nauvoo-t. A város gyorsan fejlődik, a folyamatosan gyarapodó közösség viszonylagos nyugalomban élhet.

Joseph egymaga tölti be az egyházi, polgári és katonai vezető szerepét, sőt övé a városi szálloda és a kocsmá is.

1838-tól több feleséget is tart (számuk 27 és 49 között változik) és bár 1843-ban egy látomásban Isten engedélyezi számára és néhány társának a többnejűséget, a poligámia híre hamar elterjed a környéken, óriási felháborodást váltva ki a puritán (nem mormon) lakosságból.

1844-ben Joseph Smith jelölteti magát az Egyesült Államok elnökének, azonban a terület katonai kormányzója a többnejűség vádjának tisztázására Carthage városába rendeli vezető társaival együtt. Június 28-án, a tárgyalás előtti napon a feldühödött tömeg betör a börtönbe és agyonlövi Smith-t és bátyját.

A „Próféta” halála után Brigham Young (1801-77) veszi át az irányítást. A mind gyakoribbá váló lincselések elől menekülniük kell Nauvooból. Egy előőrsöt küldenek nyugatra, az akkor még csak indiánok által lakott területekre, hogy megfelelő helyet keressenek a közben már 15 ezer főt számláló közösségnek. 1846. március 1-én indulnak el a közel 1700 km-es megpróbáltatásokkal teli útra és 1847. július 24-én, a „Szent Pionír nap”-on érkeznek meg a Nagy Sóstavak vidékére, ahol a mostoha körülmények ellenére hamarosan belekezdenek új városuk, Salt Lake City építésébe. További településeket is létrehoznak a környéken, de államalapítási tervüket nem tudják megvalósítani. Utah kebelezi be a mormon településeket, amely 1896-ban az USA tagállamává válik.

1852-ben szakad le a Joseph Smith leszármazottai által vezetett Reorganized Church of J. Ch. of LDS nevű csoport, mert a sérelmezték, hogy az elnöki pozíció kikerült a családból.

Közben tovább folytatódnak a közösség ellen az erőszakos támadások és a bebörtönzések, elsősorban a többnejűség szokása miatt. (Youngnak 28 felesége és 56 gyereke volt). Végül 1890-ben az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága azonnali vagyonelkobzásra ítéli a mormonokat és ennek végrehajtására jelentős számú katonaságot indít Utahba. A szorult helyzetben Wilford Woodruff elnök kiadja a „Manifesto” néven ismert nyilatkozatát, amelyben kiközösítés terhe mellett megtiltja a többnejűséget a mormonok számára.

Ezzel elhárult a legfőbb akadály a további békés fejlődés elől s megszűnt a közösséggel szembeni polgári és politikai diszkrimináció is. 1903-tól a közösség egy fővel képviselteti magát az amerikai szenátusban.

II.2. Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz-lelki élet

a) Szervezet

Ahogy a 6. Hitcikkelyükben (lásd később) kijelentik, az ősegyház szervezeti felépítését tartják irányadónak, kiegészítve az őszövetségi papság egyes formáival. Az irányítás a korábbi 3 főről időközben 5-re gyarapodó elnökség kezében van. Az elnök próféta, látnok, az isteni kinyilatkoztatások tanuja és közvetítője a hívek felé.

Innen lefelé a hierarchiában két ág indul el: a melkizedeki és az ároni papság méltóságai. Az előbbi a lelki irányítással, az utóbbi a világi dolgokkal foglalkozik. (Joseph Smith-t és első társát Oliver Cowdery-t Keresztelő Szent János szentelte ároni papokká, majd Péter, Jakab és János apostoloktól kapták meg a melkizedeki papság rendjét.)

A melkizedeki papság élén a 12 apostol testülete áll, az ő feladatuk a kinevezések, felszentelések elvégzése, valamint a szentségek kiszolgáltatása. Utánuk következnek rangban a pátriárkák vagy evangélisták, akik az egyházmegyéket irányítják. A főpapok a körzeteket felügyelik, végül a „vének” vagy „prédikátorok”, a 70 év felettek végzik a keresztelés és kézrátétel szertartását.

Az ároni papság a papokból, tanítókból és diakónusokból áll. Néger nem viselhet papi hivatalt.

A mormon egyház 1000 egyházmegyéből, misszióból áll, felosztva az egész világot. Egy misszió több kerületet tartalmaz, a kerületek körzeteket (stake) vagy más néven Cion-otthonokat, és egy körzeten belül több (összesen 8000) egyházközség (ward) található.

b) Jelenlét a társadalomban

A mormonok nem tartoznak a nyitott közösségekhez és nem jellemző rájuk az erőszakos térítés sem.

Szigorú etikai normák szerint élnek. Szenteknek nevezik magukat és mivel szerintük lusta, haszontalan ember nem lehet szent, szorgalmasak és így többnyire jómódúak is. Kevés húst esznek, a többségük vegetáriánus, havonta 1 napot böjtölnek. Tilos alkoholt, cigarettát, kávé, teát és persze kábítószer fogyasztaniuk. Ők az egyik legegészségesebb népcsoport Amerikában.

A nagy család a cél, ezért tiltják a fogamzásgátlást. Helytelenítik a válást, csak komoly ok, pl. hűtlenség esetén engedélyezik.

Vagyonukból és jövedelmükből is tizedet fizetnek az egyháznak.

Magyarországon fiatal amerikai egyetemistákkal találkozhatunk forgalmasabb helyeken meghívókat osztogatva előadásaikra. Hittérítői rangjuk van, saját költségükön töltik el a két éves külföldi szolgálatukat és közben tanulják a befogadó ország nyelvét.

c) Kultusz-lelki élet

A mormonok a Biblia mellett Isten szavának fogadják el Mormon könyvét, továbbá a prófétáik által látomásokban kapott kinyilatkoztatásokat is. Ezek „Az Értékes Gyöngy” (The Pearl of Great Price) című könyvben vannak összegyűjtve. A Joseph Smith által írt „Tanok és Szövetségek” (Doctrine and Covenants) c. munka Mormon könyvének talmudisztikus magyarázata.

13 templomuk van az egész világon, a főtemplom Salt Lake City-ben áll, tornyán Moroni angyal szobrával. Itt fog megjelenni Jézus második eljövetelekor. A templomokba nem-hívó nem léphet be, a kápolnáik viszont nyilvánosak.

Istentiszteleteik énekekből, imákból és prédikációból állnak, néha pátriárkai áldást is osztanak. A prédikációk nyelvezete képies, kenet nélküli, teljesen egybemosva a világi dolgokat a vallással.

Öt kegyelmi eszközt ismernek: hit, megtérés, keresztség, kézrátétel és az úrvacsora.

Az úrvacsorát, amely kenyérből és vízből áll kiosztják a padokban ülőknek. Ez csak emlékezés Isten és ember szövetségére, Jézus valóságosan nincs jelen.

A keresztelés alámerítéssel történik a 8. életév után. Halottakat is keresztelnek, ha ismertek személyi adataik, sőt a holtak nevében, helyettük is fel lehet venni a keresztséget. Szerintük Jézus is ilyen helyettesítő keresztséget vett föl a már megholtakért (v.ö. 1Kor 15,29).

A kézrátétel szentsége a katolikus bérmáláshoz hasonlít, a lélekkel való keresztelkedést jelenti és a Szentlélek adományaiban részesít.

Kétféle házasságot kötnek: időre szólót és örökké tartót. Örök házasságot csak két mormon köthet, ez az ideig tartó (földi) házasság „elpecsételését” jelenti valamelyik templomukban, kiterjesztve érvényét a túlvilágra is.

Vannak titkos szertartásaik, pl. a „házalapítás”, vagy a papoknak és prófétáknak szóló engedelmesség fogadalma.

II.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája

A mormon vallás eredetét és tanítását tekintve a "legamerikaibb" felekezet a bemutatott négy közül. Megértéséhez szükséges ismerni a múlt század első felének amerikai eszmeiségét, vallással kapcsolatos gondolkodásmódját, elfogadásához viszont még egy nagy adag naivitás és hiszékenység is nélkülözhetetlen.

"A vallástörténészek meg vannak győződve, hogy a mormon vallás csak annak a tudatalatti amerikai váagnak a termőtalaján fejlődhetett ki, amely a történelem nélküli amerikai kontinens számára is biztosítani akarta a saját helyét a népek közösségében. A mormon pionírok ennek a váagnak vallásos színezetet adtak, miközben kialakítottak egy olyan hitrendszert, amely Amerikát hangsúlyozottan Isten üdvtörténetének a középpontjába állította. Ezért találták ki, hogy már az időszámításunk előtt izraeliták vándoroltak ki Amerikába, sőt maga Jézus Krisztus is megjelent az amerikai kontinensen, hogy ott egyházat alapítson. Ez az új "amerikai mítosz" aztán elég erős volt ahhoz, hogy egy új vallás fejlődjön ki körülötte."¹²

Babona, gyanúsán emberi és sokszor ellentmondásos "kinyilatkoztatások", zsidó, keresztény és iszlám vallási elemek kavarognak amerikai díszletek között.

A következő témaköröket foglalkozunk részletesebben:

1. Mormon könyve
2. A 13 hitcikkely
3. Isten
4. Ember
5. Poligámia
6. Értékes gondolatok

II.3.1. Mormon könyve

Tanítás:

A bábéli nyelvzavar után Járed és rokonsága 8 hajóval 344 napi út után partra száll Észak-Amerika földjén és letelepedik.

Kr.e. 590 környékén József leszármazottai érkeznek hajóval Izraelből, mint bevándorlók, Lethi és négy fia vezetésével. Legyőzik és megsemmisítik a járeditákat és államot alapítanak. Isten a négy fiú közül Nephit választja Lethi utódjául, az ő leszármazottai a nephiták. A három testvér fellázad a döntés ellen, ezért Isten büntetésből sötétre színezi bőrüket. Utódaik a lamaniták, az

¹² Minden vallás egyház? II/40

indiánok ősei. A két néptörzs között állandó viszály dúlt a történelem során, míg 34-ben, feltámadása után Jézus megjelenik mind a két népnek, tanítványokat hív el közülük, elrendeli a keresztség és az úrvacsora megtartását és kibékíti őket egymással.

Krisztus után 400 körül azonban újra fellángol a harc és a lamaniták egy Cumorah nevű hegy közelében kiirtják a nephitákat. Utolsó prófétájuk, Mormon - aki egyben az Ószövetség utolsó prófétája is - írja le történetüket az utolsó pillanatig, majd halála előtt átadja az írást fiának, Moroninak, aki az említett Cumorah hegyen (New York állam, Manchester város közelében) elássa azt egy mellvért, Lábán kardja és két csodakő, az Urim és Thummim: a "próféta szemüvege" társaságában.

A Mormon szó állítólag az angol „more” (több) és az egyiptomi „mon” (jó) szó összekapcsolásából származik. (Az utóbbi létezése vitatott.)

A könyv összefűzött, 18x20 cm méretű aranylemezekre íródott, új egyiptomi írásjelekkel. Címe: "Egy másik bizonyág Jézus Krisztusról", Kr.e. 600-tól Kr.u. 421-ig írva le az eseményeket.

Moroninak 1827-ig kellett várnia, míg átadhatta Josephnek a könyvet, hogy tartalmát megismertesse az emberiséggel. A világ végén Mormon könyvét egyesíteni fogják a Bibliával és az lesz majd az igazság teljessége.

Joseph a csodakövek segítségével 3 év alatt fordítja le a könyvet egy függöny mögül diktálva három embernek. A fordítás 550 oldal terjedelmű és 15 kisebb könyvre tagolódik.

Az eredeti Mormon könyve elveszett, azonban a fenti három személy eskü alatt vallotta, hogy látták és meg is érintették az aranylemezeket, továbbá egy angyal egy látomásban kijelentette nekik, hogy a fordítás hiteles. További nyolc férfi tanúskodik arról, hogy Mormon könyve valóban létezett.

Kritika:

A fenti, történelmi és régészeti alapokat teljesen nélkülöző "óstörténet"-hez nehéz lenne higgadt kommentárt fűzni, inkább Smith fordításáról ejtünk néhány szót.

A csodakövek használatában Joseph már gyermekkori jóslásai során nagy gyakorlatra tett szert. Az alapötlet szinte biztosan egy Salomon Spaulding nevű presbiteriánus prédikátor 1812-ben megjelent, "A talált kézirat" c. fantasztikus vallási regényéből származik, amely a tíz elveszett izraeli törzs amerikai letelepedését írja le.

A szövegek 8/10-e bibliai eredetű, sok rész majdnem egy az egyben lett átvéve a Szentírásból: 3Nefi 12-14 = Mt 5,7; Móziás 13 = 2Móz 20, stb.

A mormonok kijelentik, hogy amennyiben helyesen fordították, a Bibliát is szent könyvként tisztelik Mormon könyve mellett, mégis érezhető, hogy az utóbbit fontosabbnak tartják. A Tízparancsolat "csak" kőtáblára íródott, Mormon könyve viszont aranylemezekre. Az Újszövetségről ezt olvashatjuk Nefi első könyvében: "Látod tehát, hogy abban a könyvben, amely az Isten Báránya könyve, sok világos és értékes hiányzik, miután a nagy és útálatos Egyház kezein ment át."¹³

II.3.2. A 13 hitcikkely

A mormon "Hiszekegy" egy meglehetősen vázlatos és kozmetikázott foglalata csak a mormon tanoknak:

1. Hiszünk Istenben az Örökkévaló Atyában és az Ő fiában, Jézus Krisztusban és a Szentlélekben.
2. Hisszük, hogy minden ember a saját bűneiért fog bűnhődni és nem Ádám vétkéért.
3. Hisszük, hogy Krisztus engesztelő áldozataért az egész emberiség üdvözülhet, az evangélium törvényeinek és rendelkezéseinek való engedelmesség által.
4. Hisszük, hogy az evangélium első alapfeltételei és rendelkezései:
 - a) hit az Úr Jézus Krisztusban
 - b) megtérés
 - c) bemeztetés általi keresztség a bűnök bocsánatára
 - d) kézrátétel a Szentlélek ajándékáért
5. Hisszük, hogy az embert el kell hívja Isten azoknak a kinyilatkoztatása és kézrátétele által, akiknek erre felhatalmazásuk van, az evangélium prédikálására és annak a rendelkezése szerinti tisztségviselésre.
6. Hiszünk ugyanabban a szervezetben, amely az ősegyházban volt, nevezetesen az apostolok, próféták, pásztorok, tanítók, evangélisták stb. szervezetében.
7. Hiszünk a „nyelvek” adományában, a próféciában, a látomásokban, a gyógyításban, a nyelvek magyarázatában stb.
8. Hiszünk a Bibliában, mint Isten szavában, amennyiben helyesen fordították. Hiszünk a Mormon Könyvében is, mint Isten szavában.
9. Hiszünk mindent, amit Isten kinyilatkoztatott, mindent, amit most nyilatkoztat ki és hisszük, hogy még nagy és fontos dolgokat kinyilatkoztat Isten országára vonatkozóan.
10. Hiszünk Izrael szó szerinti összegyűjtésében és a 10 törzs restaurációjában. Hiszük, hogy Sion (az Új Jeruzsálem) az amerikai kontinensen épül fel;

¹³ 1Nefi 14,28

hogy Krisztus személyesen fog uralkodni a földön; és hogy a föld megújul és visszanyeri paradicsomi dicsőségét.

11. Jogot formálunk a Mindenható Isten imádásának a kiváltságára a saját lelkiismeretünk parancsa szerint és minden embernek megadjuk ugyanezt a jogot, hogyan, hol és mit imádjanak.
12. Hisszük, hogy alá vagyunk vetve a királyoknak, elnököknek, kormányzóknak, elöljáróságoknak, hogy törvényeknek engedelmeskedjünk, azokat tiszteljük és támogassuk.
13. Hisszünk abban, hogy becsületesnek, igaznak, tisztának, jóakarónak és erkölcsösnek kell lenni, jót cselekedve minden emberrel. Tényleg azt mondhatjuk, hogy követjük Pálnak az intését: „Mindent hiszünk, mindent remélünk”, mindent eltűrünk és reméljük, hogy képesek leszünk mindent elviselni. Ha van valami erényes, kedves, jóhírű vagy dicséretes, mi törekszünk ezekre.

Kritika:

Néhány pontot emelünk ki, ahol komoly eltérés van a katolikus tanításhoz képest:

ad 2) Tagadják az áteredő bűn létét, pontosabban annak helytelen értelmezését. Az áteredő bűn miatt, amit ők Ádám bűnének neveznek senki sem bűnhődik ugyanis közvetlenül. A katolikusok sem tesznek egyenlőségjelet az áteredő és a személyes bűn közé. Az áteredő bűn létezése magyarázza meg az ember rosszra hajló természetét; azt az általános felismerést, hogy míg a rossz elkövetése könnyen megy, sőt gyakran örömet is okoz, addig általában komoly erőfeszítések szükségesek, hogy az ember jót tegyen, a helyes úton járjon (Róm 5,12).

ad 9) A katolikus teológia azon az állásponton van, hogy a kinyilatkoztatás Jézus tanításával és az újszövetségi kánon kialakulásával lezárult. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy Isten nem szól többé az emberhez, nem sugall gondolatokat, de ezek egyes emberekhez intézett szavak, nem az emberiség egészéhez. Az Ószövetségben a próféták által szolt Isten a népéhez, az Újszövetségben saját Fiát küldte el, hogy beteljesítse a kinyilatkoztatás művét (Zsid 1,1-2).

A még le nem zárult, a jelenben és a jövőben is folytatódó kinyilatkoztatás nélkülözhetetlen eleme a mormon tanításnak, hiszen történelmük során számos esetben közöltek angyali küldöttek fontos dolgokat az elnök személyén keresztül, akinek egyik fő feladata éppen ezeknek az angyali üzeneteknek a tolmácsolása.

ad 10) Nem világos, hogy mit értenek a szó szerinti összegyűjtés alatt. Az Új Jeruzsálemen a Szentírás nem kőből épült várost ért, hanem az üdvözültek lakhelyét, Isten beteljesedett országát.

II.3.3. Isten

Tanítás:

A világmindenség több világból áll, ezek közül egyik a mienk. Minden világ fölött egy-egy isten uralkodik, aki maga is teremtmény. A mi világunk istene a Szentháromság. A főisten a Kolob nevű bolygón lakik.

Isten a legfejlettebb létező, de ezt az állapotát fejlődés útján érte el, ugyanarról a szintről indulva, ahonnan az ember. Teste, szükségletei és indulatai is vannak.

Kritika:

Hasonlóan Jehova Tanuihoz, ez az istenkép is nagyon emberszabású, de ráadásul még politeista is.

Isten fogalmával nem fér össze a többesszám. Lehetetlen több isten esetén, hogy mindegyik egyszerre mindenható legyen, akadályoznák egymást. Ha pedig nem mindenhatóak, akkor nem is istenek. Teremtmény jellegük is ezt sugallja, hiszen ontológiailag áthidalhatatlan a szakadék teremtő és teremtmény között. Ha az ember fejlődés által Istenné válhat, mi szükség van akkor Istenre?

II.3.4. Ember

Tanítás:

A világmindenségben öt féle szellemi létforma van, ezt az öt állomást járja végig minden ember:

1) az öröktől létező *preegzisztens lélek*, ami testben inkarnálódva válik 2) *múlandó testben élő lélekké*, majd a halál után 3) *testetlen lélek* lesz belőle. Fejlődés által 4) *angyallá*, majd 5) *istenné* válik.

Egyik prófétájuk ezt így fogalmazta meg: "Amilyen az ember, olyan volt egykor az Isten; amilyen az Isten, olyanná válhat egykor az ember."

A mostani történelem hamarosan lezárul (ezért nevezik magukat az „utolsó napok szentjei”-nek), Jézus másodszor is eljön, a holtak föltámadnak és egy borzasztó ütközetben elpusztulnak a gonoszok. Utána elkezdődik Jézus 1000 éves királysága, melynek fővárosa Missouri állam Jackson nevű városa lesz. Amikor letelik az ezer év, a második feltámadás után Isten végítéletet tart. Az üdvösség 1Kor 15,22 alapján szerintük általános lesz, „egy kézen is megszámlálható”, aki elkárhozik. A legfejlettebb lelkek népesítik majd be a földet, a többi más bolygón kap lakhelyet.

Az örömhír, Jézus evangéliuma már Ádám előtt is ismert volt, de a történelem során mindig eltorzult, elhomályosult az emberek bűnei miatt, ezért kell mindig helyreállítani. Joseph Smith volt az utolsó „helyreállító”.

Kritika:

Az ember sorsával kapcsolatban a lélekvándorlás tanához közeli nézeteket vallanak, teljesen egyéni elemekkel, mint pl. az istenné válás. A preegzisztens lélek eredetét nem magyarázzák meg azzal, hogy öröktől fogva létezik. Ráadásul teremtménynek tartják, azaz szükséges létrejöttéhez egy teremtő léte. Ezt a szerepet az egyes istenek nem tölthetik be, hiszen ők szintén teremtmények, csak előbbre járnak a fejlődésben. Talán a Kolobon lakó főisten jelenthetné a megoldást, erről azonban nem beszélnek.

Az üdvösséggel kapcsolatban Mormon könyve ellentmondásba keveredik: az egyik helyen ezt olvashatjuk: az ember a „hit, a remény és a szeretet által éri el az üdvösséget”¹⁴. Másutt viszont ez áll: „Eltiltott-e valakit az üdvösségtől? Bizony mondom nektek, hogy nem; hanem ingyen adja azt minden embernek”.¹⁵

Jézus királysága és az ítéletek hasonló módon történnek meg, mint Jehova Tanuinál, sőt párhuzam vonható Russel és Smith közé, mint akik az utolsó és legnagyobb küldöttek voltak Isten megváltó művében.

A Biblia nem mondja meg, hány ember fog elkárhozni, de utal rá, hogy „sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak”, és hogy a tágas kapun sokan mennek át, de kevesen választják a szűket. Az általános üdvösség gondolata túlságosan optimistának tűnik.

Az evangélium Ádám előtti létezésének kijelentése zavart keltő. Ha az örömhír alatt azt az isteni szándékot értjük, hogy minden embert üdvözíteni akar, akkor a kijelentés igaz. Nekünk katolikusoknak az örömhír Jézusnak, Isten Fiának megtestesülése, tanítása és kereszthalála, amely által kiengesztelte Istennel a világot és amely megnyitotta számunkra fogadott fiúságunk által a menny kapuját. Ezt az örömhírt viszont ember nem ismerhette és nem foghatta föl Jézus élete és kereszthalála előtt.

Az újkori vallásalapítók szívesen jelentik ki magukról, hogy helyreállítottak egy „elferdült” vallást: sokkal könnyebb beülni a készbe, miután egy kicsit a magunk ízlése szerint átalakítottuk, mint a semmiből kiindulva újat alkotni.

¹⁴ *Ether* 12

¹⁵ *2Nefi* 26,27

II.3.5. Poligámia

Bár 1890 óta megszűnt a többnejűség gyakorlata, mégis érdemes néhány sor erejéig a témánál időzni, hiszen ez a szokás volt üldöztetésük legfőbb oka és egyben legfőbb érdekességük is.

A poligámia bevezetése az alapító nevéhez fűződik és ma már nehéz megállapítani, hogy vajon Smith a „titkos kinyilatkoztatás” ürügyével akarta-e legalizálni poligámiára hajló természetét, vagy a többnejűség miatt felsorakoztatott, némi alappal is bíró érvek hatására váltak-e a mormonok többnejűvé. Tény, hogy ez nem volt általánosan elterjedt gyakorlat közöttük, inkább csak egy kisebb csoport élt vele.

Az érvek gyakorlatiasabb része a kezdeti nehéz idők férfihiányára hivatkozik (általában férfiakat lincseltek meg és csuktak börtönbe közülük), amikor is jól jött több dolgos asszonyi kéz a ház körül. Ahogy javultak anyagi körülményeik, már nem jelentett gondot több feleséget és gyermeket eltartani. Minden feleségnek és gyermeknek azonos elbánás járt, és az egyes „családok” lehetőleg külön házban vagy lakrészben laktak.

Vallási alapjai is voltak a poligámiának. Hitük szerint az ember természetes állapota a családos állapot. A túvilágon mindenki a családjával fog élni, ezért aki nem házasként hal meg, csak szolgáló angyal lehet odaát (v.ö.: Mt 22,30). Ezért a házasság által a férj biztosította felesége számára a teljes üdvösséget, ha kevés volt a férfi, akár több feleség számára is.

Az indokláshoz Smith látomásán kívül a Szentírást is fölhasználták. Szerintük Jézus is több feleséget tartott. A kánai mennyegzőn ő maga volt a vőlegény és a kíséretében lévő asszonyok mind a feleségei voltak (Mária Magdaléna, Johanna, Zsuzsanna stb.). Továbbá az Ószövetségben számos kiemelkedő személy élt poligámiában: Ábrahám, Izsák, Jákob stb.

Az Egyesült Államok törvényhozása 1862-ben megalkotja a poligámia ellenes törvényt, 1882-ben lép életbe az Edmunds törvény, amely börtönbüntetéssel és a szavazati jog megvonásával súlytja a poligámiát, végül 1887-ben az Edmunds-Tucker törvény előírja az ilyen gyakorlatot folytató közösségek teljes vagyonekzását és feloszlását.

Az 1890-es Manifesto felveti a kérdést: valóban isteni kinyilatkoztatás engedélyezte Joseph Smithnek és társainak a többnejűséget? Ha igen, akkor annak betiltása Isten akarata ellen van. Vagy esetleg Isten módosította időközben a véleményét az ügygel kapcsolatban?

II.3.6. Értékes gondolatok

Tanításukból és életvitelükből érdemes kiemelni a káros táplálékoktól, függőséget okozó szerektől való tartózkodást, a nagycsaládos társadalmi modellt, a válás és fogamzásgátlás helytelenítését, valamint a szorgalmas, tevékeny életet és a nagyfokú összetartást.

II.4. Párbeszéd és ellenérvek

A mozgalom fénykorát, legalább is lelki értelemben az üldöztetések, a vándorlás és letelepedés idején élte. Az USA tagállamai közé való besorolásuk és nézeteiknek a keresztény erkölcsiség elvárásainak megfelelőre formálása megfosztotta őket érdekes vonásaiktól. A hétköznapi étellel összemosott vallási élet, valamint az anyagiakkal való ügyes gazdálkodás előtérbe helyezése tovább tompította mozgalmuk életét.

Erős kötődésük az „amerikai mítosz”-hoz megnehezíti nemzetközi terjeszkedésüket. Ideológiájuk nehezen fogadható el egy nem-amerikai számára és nem is formálható annyira nemzetközivé, ahogy a Hare Krishna mozgalom tette azt a hinduizmussal.

Kicsi a valószínűsége annak, hogy egy magyarul jól beszélő és felkészült hittérítőjünkkel találkozzunk az utcán, de ha mégis, íme néhány kérdés, amire joggal várhat el egy potenciális hívő-jelölt szabatos választ:

- hogyan oldják meg a több isten filozófiai problémáját, különös tekintettel Isten fő vonásaira, mint a mindenhatóság és mindent tudás, önmagától való szükségszerű létezés, a minden birtoklása, az időnkívüliség, az immanencia és transzcendencia, stb.
- ha Isten valaha ember volt, őt ki teremtette? És a világegyetemet?
- Mi a garancia, hogy a prófétáik isteni és nem ördögi sugallatra nyilatkoznak ki tételeket, amikor ők is elismerik, hogy az ördög is készíthet ilyenre embereket?
- Elavulhat-e egy kinyilatkoztatás, pl. a poligámia megítélésével kapcsolatban?
- Hol ír a Biblia a halál utáni családos életről? (Mint láttuk, az ellenkezőjéről a Mt 22,30-ban)
- Hogyan képzelik el a családos életformát a túlvilágon? Ha a fiú az apjával marad, ki lesz a fiú gyermekeivel? Ha pedig minden vérszerinti rokon együtt él, az már nem család, hanem inkább törzs.
- Ha nincs áteredő bűn, miért keresztelnek? Ha a személyes bűnök miatt, akkor ez azt jelenti, hogy a keresztelés után elkövetett valamennyi jövőbeli bűn alól is előre feloldoznak? Van-e a gyónáshoz hasonló intézményük?

- Van-e bármilyen régészeti lelet vagy bizonyíték a járediták, nephiták és lamaniták létezéséről?
- Hol vannak a Cumorah hegy kincsei?

A Krisna-tudat Nemzetközi Társasága

III.1. Az alapítás körülményei, történetük

Abbhay Charan De 1896. szeptember 1-én született Kalkuttában, brahman, azaz a legfelsőbb kaszta tartozó családban. A kalkuttai egyetemen filozófiát, közgazdaságtant és angol nyelvet tanul. Családot alapít, két gyermeke születik. Egy ipari vállalat igazgatójaként dolgozik, később saját gyógyszerkereskedelmi vállalkozásba kezd.

Fiatalon csatlakozik Gandhi mozgalmához, de ahogy elmélyül kapcsolata a hindu vallással, elfordul a számára addigra túlságosan világiasnak tűnő ideológiától.

Gurujától, a csillagász és matematikus Srí Srimad Bhaktisiddhanta Sarasvati Goswamitól kapja első avatásait és a Bhaktivedanta Swami védikus nevet, 1936-ban pedig azt a megbízást, hogy terjessze a Bhagavad-gítá-t és a védikus tudományokat angol nyelven, a nyugati kultúrákban.

1944-ben Kalkuttában elindítja a „Back to Godhead” c. vallásos folyóiratot. Mivel felesége nem ért egyet vallásos nézeteivel és gyermekei már a felnőtt kor küszöbére értek, 1950 körül elhagyja családját, hogy teljesen Krisna szolgálatának szentelje életét.

1954-ben Vrndavanába, a Krisna kultusz központjába költözik, s mint remete él ott egy templomban.

1959-ben felveszi a *sannyasi* (lemondott) fokozatot és a Prabhupada nevet. Kolduló vándortanítóként járja az országot és közben a Bhagavad-gita fordításán dolgozik.

1965-ben hajóra száll és az Egyesült Államokba utazik. New York rosszhírű Boverly negyedében kezdi el működését hippik, kábítószeresek és a társadalom perifériájára (sokszor önszántukból) került fiatalok között.

A fogyasztói társadalomban csalódott, szülei életvitelét elutasító és valami újat kereső amerikai fiatalok körében hamar népszerűvé vált a lázadásnak ez a „védikus” formája.

1966-ban New Yorkban Prabhupada megalapítja az ISKCON-t (International Society for Krishna Consciousness), a Krisna-tudat Nemzetközi Társaságát.

12 év alatt 14-szer utazza körül a Földet. Európa számos országában (Anglia, Németország, Svédország), a volt Szovjetúnióban, Ázsiában, Ausztráliában és Afrikában alapít krisnás közösségeket.

Jelentős földterületeket vásárol föl Bombayben, Kalkuttában és Vrndavanában és nagyszabású templom építésekbe kezd.

Fordításaival együtt kb. 60 művet írt, ezek adományokért történő terjesztéséből komoly bevételei származtak a mozgalomnak.

Bár utolsó éveiben létrehozza 11 tanítványából a GBC-t (Governing Body Commission), az Irányítói Testületet, haláláig minden döntést ő hoz meg illetve hagy jóvá.

1977. november 14-én Vrndavanában hal meg 81 évesen, visszavonulva a világtól.

Halála után a sokak által alkalmatlannak tartott vezetőség néhány tagja szex-, drog- és fegyverbotrányba keveredik. Van aki magát Prabhupada utódjának tartja és néhányan az indiában élő Srídhara Maharajához, az alapító „istentestvérehez” fordulnak tanácsért. A válság idején a tagság fele elhagyja a mozgalmat, amely a 80-as évek végére lesz úrrá belső gondjain.

Magyarországon a jóga-klubok, Deli Károly hatha-jóga tanfolyamai jelentik a kezdeti támpontokat a mozgalom számára. 1977-ben avatják az első három *bhaktát* (szerzetes) Budapesten a főként Németországból és Svédországból civil ruhában és parókában érkező krisnás szerzetesek. Vezetésükkel a magyar származású Gurudeva Abbhay Narayana-t bízzák meg. A bhakták sűrűn váltogatott, bérelt lakásokban élnek, a hatóság figyeli őket.

1985-ben az ISKCON-válság idején a hazai krisnások közül szinte mindenki Gurudeva követését választja, akit később az ISKCON kiközösít. Ez az 1990-ben megszervezett csoport képezi a ma kb. 150 főt számláló Magyar Vaisnava Hindu Egyesület tagságát. (Központjuk Nandafalva, külsőségekben nem követik a krisnások öltözködési és hajviseleti szokásait, általában családosak.)

Az ISKCON-hoz hű maradó két bhakta szervezi meg az új krisnás közösséget a nemzetközi szabályok és a GBC elvei szerint. Vezetőjük a szintén magyar származású Sravanam Swami, aki 56-ban Kanadába emigrált zsidó szülők református vallásban nevelt gyermekéből vált Prabhupada egyik közeli munkatársává. Írország, Anglia és Magyarország tartozik hozzá.

1989-ben jegyzik be őket, mint egyházat Magyarországon, de a Németh Géza református lelkész által irányított mozgalom az úgynevezett „destruktív szekták” megszüntetéséért elérte, hogy néhány évig megvonták tőlük az állami

támogatást. Ma az évi félmillió Ft-on kívül további 3 millió Ft-ot kapnak az ételosztásuk támogatására.

III.2. Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz-lelki élet

a) Szervezet

Az ISKCON irányító szerve a GBC, amely a kezdeti 11 főről 24-re, majd újabban 30 fölé emelkedett. A tagok egy-egy világzónát irányítanak, a testület önválasztó és egyik amerikai kritikusuk, S. Davies szerint: „kevésbé képviseli a tagságot és nem garantálja a visszacsatolást”. Székhelye az indiai Mayapur, Caitanya szülőhelye, ahol évente egyszer összegyűlnek.

Az ISKCON hét célja a következő:

- a) „Hogy módszeresen terjessze a lelki tudást a társadalomban, s az embereket a lelki életre nevelje azzal a szándékkal, hogy az élet értékeinek egyensúlyát visszaállítsák, s így a világra igazi egység és béke köszöntsön.
- b) Hogy a Krishna-tudatot úgy terjesszék, ahogyan azt a Bhagavad-gita és a Srimad-Bhagwatam kinyilvánítja.
- c) Hogy a Közösség tagjait egyesítse és közelebb vigye Krishnához, a legfőbb lényhez, s ezzel a közösség tagjaiban és az emberiségben kifejlessze azt az eszmét, hogy minden lélek az Istenség (Krishna) minőségének része.
- d) Hogy tanítsa mindenkinek a sankirtan mozgalmát, hogy bátorítson a sankirtan mozgalomra, Isten szent nevének közös éneklését, ahogy azt az Úr Sri Caitanya Mahaprabhu kinyilvánította tanításaiban.
- e) Hogy a tagok és az egész társadalom számára a kedvtelések színhelyén szent helyet emeljen, Krishnának szentelve azt.
- f) Hogy a tagokat közelebb hozza egymáshoz, hogy egy egyszerűbb és természetesebb életformát taníthassanak.
- g) Hogy a fentebb említett célokat szem előtt tartva rendszeresen kiadványokat, folyóiratokat, könyveket és különféle írásokat adjon ki és terjesszen.”¹⁶

Több mint 70 templomuk van világszerte, amelyeket a templom-prezidentek irányítanak. Ők a hívek adminisztratív elöljárói, míg vallási kérdésekben a lelki tanítómester tanácsait követik. A templomoknak nincsen egységes vezetési szabályzata, a közösségi élet jellege nagyban függ a templom-prezident egyéniségétől és vezetési stílusától.

Magyarországon a 30 fős Országos Tanács a legfelsőbb szerv, ahova minden templom, prédikáló központ és gyülekezet delegálhat 1-1 főt. Élén az elnök és

¹⁶ S. D. Goswami, *Prabhupada*, 81-82.

titkára áll. Minden kérdésben illetékes, negyedévente ülésezik, döntései demokratikusak. A végrehajtói hatalom a 9 tagú Operatív Bizottság kezében van. Magyarországon 4 templomuk és 15 prédikáló központjuk van.

A 80-as évekig szinte alig volt nem templomban élő tag. A szigorú szabályokat be nem tartókat lenézték, sokszor veszélyes ellenségként kezelték. A válság után kilépett, a szabályokat mégis tartani kívánó, a lelkeséget megőrző tagokból alakult meg aztán az otthon maradó krisnások tábora, az ún. kongregáció.

A GBC által megállapított nyolc szint a kongregációs tagságtól a brahmana fokozatig a következő:

- 1) az új kongregációs tag,
- 2) *sraddhavan* (részt vesznek a heti találkozókra, legalább egy kört japáznak, s olvassák Prabhupada könyveit, elkísérhetik prédikálni a bhaktákat),
- 3) *Krsna-sevaka*, vagyis a kezdő prédikátor (legalább négy kört japáznak, elhagyják a húsevést, hisznek Krisnában mint az Istenség Legfelsőbb Személyiségében, elkerülik az erkölcstelen cselekedeteket, ismerik a filozófia alapjait, legalább egy új tagot kell hozniuk a csoportba),
- 4) *Krsna-sadhaka*, vagyis haladó prédikátor (legalább nyolc kört japáznak, csak prasadamot esznek, tartják a négy szabályt, otthon oltárt állítanak, jól ismerik a Krisna-tudatú filozófiát, teljesen kezdőknek is képesek prédikálni),
- 5) *Sríla Prabhupada Ásraya* (már 16 kört mantrázik, és erős meggyőződést mutat a Krisna-tudat iránt)
- 6) *Sri Guru Carana Ásraya* (hit és meghódolás egy lelki tanítómester iránt, ISKCON által előírt vizsga),
- 7) *Harinama* avatás (első avatás),
- 8) *Brahmana* (második avatás)¹⁷

A Krisna-tudat iránt érdeklődő emberek legkülső köre a „szimpatizánsok” tábora, ennek létszámát a hazai szociológusok kb. 2000 főre teszik.

Tágabb értelemben véve az lehet tag, aki elfogadja a hitelveket, a lelki vezetés struktúráját, az egyház alapszabályait és befizeti a tagdíjat. Nem szükséges tartani a vegetáriánus étkezési szabályokat és a négy fő szabályt sem.

Tehát gyakorlatilag az a krisna hívő, „aki önmagát annak definiálja”.

A kongregációs tagság létszáma 550-700 fő körül mozoghat, a mag-tagság, akik a templomban élő bhaktákból és brahmanákból állnak 350-450 fő lehet.

A bhakta szint a 16 kör japázástól kezdődik (lásd később). A bhakták avatáskor kapják meg a japa-láncot a japa-zsákkal együtt és egy új, védikus nevet, amely

¹⁷ *Nama-Hatta Magazin*, 1997, 1 sz. 12-13.

jelzi a viselőjének új életkezdését is. Mint papnövéndégeket *brahmacari*-nak is hívják őket.

A házaspárosok neve *adhicari*, ők családjuk körében élnek otthonukban.

A fokozatokban próbaidő után lehet előre lépni. Pappá avatáskor egy titkos, személyreszóló mantrát kap az avatott. Magyarországon 40 avatott pap van. Az avatás feltétele a Védikus Bölcsellettudományi Egyetem elvégzése, amelyen csak védikus tárgyakat tanítanak, és a nemzetközi záróvizsga letétele.

Még magasabb fokozatot jelent a „sannyasi” (lemondott) rend, amely élethosszig tartó szegénységi és nőtlenségi fogadalmat jelent.

Az ISKCON publikációit a Bhaktivedanta Book Trust (BBT) adja ki az egész világon, a terjesztés legtöbbször adományok ellenében történik. Több helyen, így Magyarországon is, indítanak vállalkozásokat (pl. védikus pékség, cukrászda, Krisna-farm) illetve üzletemberek által összeadott pénz forgatásából termelnek profitot az ún, business clubok. Számítanak a kongregációs hívek adományaira is.

A védikus oktatás időbeni elkezdése érdekében már az alapító életében létrehozták az első *gurukulá*-t (a tanító háza), ahol az iskolás korú gyerekek tanulhatnak. A napirend számukra is szigorú. Bizonyítványt Magyarországon mint magántanulók szerezhetnek, állami iskolában tett záróvizsgával.

b) Jelenlét a társadalomban

Krisnásokkal leggyakrabban járókelőktől zsúfolt helyeken találkozhatunk, ahol adományokért cserébe könyveiket osztják. Tehát a logika úgy működik, hogy az ajándékba kapott gyönyörű könyvért illik némi (általában 1000-1500 Ft) pénzt adni. A könyveket a BBT küldi a közösségeknek, és a befolyó pénznek csak egy részét kell visszaküldeni, a maradékot a közösség fölhasználhatja. Közvetlen pénzbeli segítséget nem ad a vezetőség.

Kezdetben Amerikában könyvtáraknak, könyvesboltoknak próbálták meg Prabhupada könyveit eladni, de a siker elenyésző volt ahhoz képest, amikor valaki kitalálta az utcai könyvosztást adomány fejében. Igazi verseny alakult ki a templomok között a kiosztott könyvek darabszáma tekintetében. A tevékenység a 80-as évek első feléig volt látványosan sikeres, azóta egyre csökken az ebből származó bevétel, ami nyilván a telítődő piaccal magyarázható. Ugyanez a jelenség, bár kisebb méretekben, de lejátszódott nálunk is.

A könyvosztás, ami egyben prédikálásnak is minősül, kötelező napi program. Igyekeznek felkészíteni rá a bhaktákat, mert komoly lelki megterhelést jelent. Egyfelől a gyakori elutasítás elviselése, másrészt nem szabad elfelejteni, hogy

sokan éppen a világtól, az átlagosan gondolkodó emberekkel való érintkezés elől menekülve választják a Krisna-tudatot.

Bizonyos alkalmakkor tanui lehetünk a *sankirtának* is, ami zenés, énekes utcai felvonulás, a szent nevek közösségi és nyilvános éneklése. A hippy korszak Amerikájában komoly vonzerőt jelentett, a misszionálás hatásos eszköze volt a sankirtana. Mára nálunk inkább csak utcai látványosság lett belőle, meglehetősen vegyes fogadtatással.

A *Ratha-yatra* felvonulást évente egyszer rendezik meg, ahol hagyományos indiai szekereken viszik Krisna és Radha *murtijait*, azaz istenszobrait. Nagyobb ifjúsági fesztiválokon (pl. Diáksziget) saját sátruk és színpaduk van általában, ahol a zenélésen és éneklésen kívül prédikálás is folyik és ingyenes *prasadamot*, azaz Krisnának felajánlott, indiai receptek alapján készített vegetáriánus ételt osztanak.

Viszonylag új kezdeményezés a Somogyvámos közelében létesült Krisna-völgy, ahol próbálnak védikus alapelvek szerint élni és gazdálkodni, bio élelmiszereket termelni és tehenet tartani.

A nőtlen bhakták sáfrányszínű *dhotit* hordanak, a hajadon lányok ugyanilyen színű *szárit*. A házások öltözete fehér színű. A férfiak egy hátul meghagyott tincs kivételével, ami az egyistenhitet szimbolizálja, kopaszra borotválják a fejüket.

A mozgalom elterjedését nagyban elősegítette olyan pártolók és szimpatizánsok nyilatkozatai, zeneszámai és dalszövegei, mint a Beatles, George Harrison és Allen Ginsberg.

c) Kultusz-lelki élet

A templomban élő bhakták élete szigorúan szabályozva van, életvitelükkel is Krisnának való odaadásukat fejezik ki. A magyar krisnások napirendje a következő:

3.30 felkelés, zuhanyozás, a *tilaka* felfestése

4.00 közös *kirtana*

4.30 *japázás*

6.00 Bhagavad-gita tanulmányozás

7.30 reggeli

8.00 takarítás, templomi munkák

10.00-18.00 könyvosztás az utcán (gyakran parókában vagy sapkában és "civil" ruhában)

12.00 ebéd
 18.00 vacsora
 19.00 kirtana
 20.15 forró tej
 20.30 templomi munka és tanulás
 22.30-3.30 alvás¹⁸

A tilaka a Gangesz vagy más szent folyó iszapjából készült festékekkel a test különböző pontjára festett jel, ami utal a hívő által követett vaisnava (Visnu-hívő) vallási irányzatra.

A japázás a japa-lánccal történik, amelyet a japa-zsákkal együtt minden bhakta avatásakor kap meg. A lánc 109 szeme hagyományosan a szent tulasi növény terméséből készül. A 109. szem kicsit nagyobb, ez a Krisna gyöngy. Végig kell haladni a gyöngyökön, de a Krisna gyöngynél vissza kell fordulni. Ez 108 *mantrát* (ima) jelent. A 108-as szám különleges: ennyi Upanisad van (védikus szentírási könyv) és ennyi Krisna legfőbb bhaktáinak a száma is. A lánc segít követni az elmondott mantrák számát és a tapintási érzéket is lefoglalja. A minimális előírás a napi 16 kör, ez 1728 ima ismétlést jelent. Az indiai bhakták legalább 64 kört japáznak naponta, de ez elviselhetetlenül soknak tűnt az első avatandók számára. "Aztán Swamiji felajánlotta a legalacsonyabb minimumot: tizenhat kör naponta, mulasztás nélkül. Mindenkinek, aki avatást kap, meg kell ígérenie."¹⁹

A mantra szövege: Hare Krisna, Hare Krisna, Krisna Krisna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare. Magyarra így fordítják: Óh, Uram, óh, Úrnak energiája, kérlek, fogadj szerető szolgálatodba.

A kirtana annyiban különbözik a japázástól, hogy közösségben végzik. A vezető elmondja a mantrát, a többiek pedig megismétlik.

A "mantra vibrálása", ahogy az imádkozásukat nevezik, transzcendens dolog, általa lehet eljutni Krisnához és a mai romlott korban ez az egyetlen gyógyír a szociális igazságtalanságok, bűnök és általában minden rossz ellen. " ... az Úr Krisna az Istenség Legfelsőbb Személyisége, és az Ő szent nevének éneklése a legfontosabb, minden más vallási gyakorlatot megelőzve. A régebbi korokban más utak is vezettek Isten eléréséhez, ám a jelenlegi Kali-korszakban egyedül a Hare Krisna éneklése lehet eredményes."²⁰ A szent név egyszeri igaz kiejtése is több bűntől szabadít meg, mint amennyit valaha el lehet követni.

¹⁸ Kamarás István *Krisnások Magyarországon* c. szociológiája alapján

¹⁹ S.D.Goswami, *Prabhupada*, 95.

²⁰ S.D. Goswami, *Prabhupada*, 17.

A prasadam nem csupán hagyományos indiai vegetáriánus étel, hanem transzcendentális táplálék, amely megtisztítja a bhaktákat testileg és lelkileg is. Főzés közben nem szabad megkóstolni, mert nem a saját élvezetükre főzik, hanem Krisnának. Elfogyasztása előtt ezért föl kell ajánlani neki.

"Azoknak, akik komolyan és őszintén akarnak fejlődni a lelki életben, ajánlatos követni az alábbi szabályokat:

- tilos a hús, a hal, a tojás fogyasztása;
- tilos a kábító-, mámorítószerek használata (beleértve az alkoholt, a koffeines kávét és teát, valamint a cigarettát);
- tilos a szerencsejáték
- tilos a házasságon kívüli szexuális élet (házasságon belül is csak gyermeknemzés céljából engedélyezett).

Ez a négy szabály kötelező a templomban lakó bhakták részére.

A párválasztást társulásnak mondják és a lelki vezető dönti el, kihez ki illik védikus szempontból. A gyermeknemzés időpontját szintén a guru jelöli ki, azt komoly meditáció előzi meg, sőt alatta is folytatódik. A cél ugyanis egy Krisna-tudatos gyermek nemzése, nem pedig az érzékkielégítés, vagy akár utód létrehozása. "Lehet, hogy a barátom lesz a férjem, aki most már szintén Krisna-hívő, de ez a gurumtól függ. Mert ő mindent lát. Tudja, hogy mik voltunk előző életünkben, látja az elmeállapotunkat, a tudatunkat. Azt csinálom amit ő mond."²¹

A védikus házasságban nincs válás. A nők helyzete a krisnás társadalomban meglehetősen ellentmondásos. Prabhupada sokkal több jogot és lehetőséget adott nekik, mint amit az indiai hagyomány biztosít, de ezen a téren még életében is voltak komoly ellentétek közte és néhány konzervatív GBC tag között. A kérdés továbbra is érvényes: egyenjogú tag-e egy nő, vagy csak alárendelt lehet. Az egyik végtel szerint a nők mayá-k, megtévesztő illúziók csupán, akiktől óvakodni kell, szerepük legfeljebb csak férjük szolgálata lehet és "szépségük veszély mind a férfiak szellemi fejlődésére, mind a családra nézve."²² A hetvenes években a GBC kifejezetten nő ellenes határozatokat hozott. Ugyanakkor az alapító egy nőtagot is választott a GBC-be és bár a felső vezetés szintjén a mai napig ez az egyetlen nő található, a templomokban egyre több a női elnök és egyes nemzeti vezető testületekben szintén nő a számuk.

A Krisna-hívő életében nagyon fontos szerepet tölt be a lelki tanítómester, más néven a guru.

²¹ Kamarás I., *Krisnások Magyarországon*, 199.

²² S.D. Goswami, *Prabhupada*, 207.

"Ahhoz, hogy Krisnát elérjük, nem lehet rögtön Őhöz fordulni. ... És nem is tudjuk pontosan, hogyan kell Krisnához fordulni. Nem lehet közvetlenül, hanem a lelki tanítómester kegyén keresztül."²³

A guru abszolút tudatállapota révén kompetenciával bírhat a tanítványa életével kapcsolatos minden kérdésben. A gurut a tanítvány választja, bizonyos szempontok alapján. Magyarországon alig van lelki vezetésre alkalmas guru, a bhakták hetven százalékának Sravanam Swami a guruja. Sokan külföldön élő guruval tartanak főt kapcsolatot, levelezve, általában még egy fordító személyét is közbeiktatva. Véleményük szerint ez nem megy az intimitás rovására és az igazi, fejlett lelki vezető számára az sem akadály, hogy a tanítványával még sohasem találkozott személyesen. A tanítómester és tanítvány közti "lelki" kapcsolatban ki tudnak fejeződni a finom árnyalatok és minden egyéb hiányzó elem.

"Amikor pedig a nagyon is személyes problémákra adott meglehetősen általánosságban mozgó bölcsességek esetleg nem kielégítő voltát kezdtem firtatni, azt a választ kaptam, hogy a tanítvány képes ezeket saját helyzetére vonatkoztatni, azaz megfelelően lefordítani, konkretizálni és aktualizálni"²⁴

A templomokban Krisna és kedvese, Radha murtijai, istenszobrai állnak az oltáron. A murtiban jelen van az Istenség, ezért *arati*, imádat jár neki. Krisnát fiatal, szép fiúként ábrázolják, kékes testtel, sárga ruhában, fuvolázva. Az oltáron Krisna és Sri Caitanya Mahaprabhu képe mellett ott van Prabhupadé is. Tanítványaitól Istennek kijáró tiszteletet követelt meg: "... ugyanaz a tisztelet jár neki, mert Isten képviselője. Ezért éppen olyan, mint Isten, mert Istent hozhatja el őszinte tanítványainak."²⁵

III.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája

A Krisna-tudat Prabhupada megfogalmazásában érdekes keveredése a réginek és az újnak. Saját magukról mindig mint a kereszténységnél, sőt a zsidóságnál is őszibb indiai vallásos hagyomány folytatóiról beszélnek, ugyanakkor kritikusok szerint Prabhupada Bhagavad-gita magyarázatai meglehetősen sajátságosak és „nyugati ízűek”. Néhány ponton lazít az eredeti fegyelmen (16 kör japa; nők is lakhatnak templomban; egyáltalán partnernek tekinti a nőket; házások is lehetnek szerzetesek stb.), ami a mozgalom széleskörű elterjesztéséhez nélkülözhetetlen, viszont az indiai kultúra, öltözködés, táplálkozás stb.

8 Kamarás I., *Krisnások Magyarországon*, 160.

²⁴ Kamarás I., *Krisnások Magyarországon*, 164.

²⁵ S.D.Goswami, *Prabhupada*, 94.

mindenáron való erőltetése, az inkultúrizációtól való elzárkózás miatt a szélesebb rétegek számára mozgalma elfogadhatatlanná válik.

Néha túl lépi hatáskörét, hiszen mint sannyasi gyakorol hagyományosan papi hatalmat, mint pl. az esketés. A mozgalmon belül tekintélye nem vitatható, kijelentéseit feltétel nélkül kötelező elfogadni, mint Isten képviselőjének szavát. Később látni fogjuk, ez Prabhupada politikai, tudományos és kulturális, azaz a nem vallási témákkal kapcsolatos kijelentéseinél jelentenek komoly gondot egy a mai világban tájékozódottabb ember számára.

Az ind népek hindu vallása nem alapított vallás, a Kr.e. 1 században a buddhizmustól és a brahmanizmustól való elkülönülés eredményeként jön létre. Egyik ága a visnuizmus, vagy vaisnavizmus, amely Visnut fogadja el főistennek, őt és inkarnációit tisztelik. Visnu barátságos, kegyes és jóindulatú isten. Amikor elhatalmasodik a gonoszság a földön, Visnu emberi alakban inkarnálódik és helyreállítja a rendet. Összesen 10 inkarnációja lesz, ebből 9 már megtörtént. Az utolsó a mi korszakunk, a Kali-yuga végén következik majd be.

Visnu 8. inkarnációja volt Krisna. A vaisnavák egy csoportja Krisnát fogadja el mint az Istenség Legfelsőbb Személyiségét. Krisna annyit jelent: „Mindenkit vonzó”.

Sri Krsna Caitanya Mahaprabhu (1485-1534) bengáli brahmana prédikátor, akit Krisna inkarnációjának tartanak, nevéhez fűződik a Gaudiya vaisnavizmus (ehhez az ághoz tartozik a Krisna-tudat is). Tanításában elveti a kasztrendszer, illetve annak eltorzult formáját és hangsúlyozza a lélek szeretetének fontosságát Krisna és kedvese, Radha iránt. Bevezeti Krisna nevének kongregációs dicséretét, a sankirtanát. Krisna óta a tanítványi láncolatban Caitanya a huszonkettedik szellemi mester, Prabhupada a harminchatodik.

A következő témakörökkel foglalkozunk részletesen:

1. Krisna
2. Világkép és tudomány
3. Ember
4. Prabhupada nyilatkozatai
5. Értékes gondolatok

III.3.1. Krisna

Tanítás:

Összefoglalva és kiegészítve a korábbiakat, Krisna egy emberi testben földreszállt Isten, aki pásztorok közt nőtt föl Vrndavanában, kedvesét Radhát is pásztorlányok közül választotta és voltak bizonyos kedvtelésesei, mint pl. a

fürdőző lányok ruháinak ellopása és a fák ágaira való akasztása, kedvesével folytatott kapcsolata, vagy a fuvolás, amelynek hangjára minden élőlény örömeiben remegni kezdett.

A védikus iratokban sehol máshol föl nem lelhető, közvetlen információkat tudhatunk meg Isten megjelenéséről és személyéről: "Isten örökké fiatal, ... Ő a legkiválóbb művész és a legkiválóbb zenész. Csodálatosan beszél, kinyilvánítva határtalan intelligenciáját, humorát és lemondását. Ezen felül egyedülálló transzcendentális kedvteléseket mutat be örök társaival."²⁶

Felnőtté válva katona lett, harcolt számos ütközetben és Rúkmini hercegnőt vette feleségül. Idősebb korában megírta a Bhagavad-gitát, majd a világtól visszavonulva, Ke.e. 3102-ben halt meg egy lábán kapott seb miatt. Az emberek számára a Bhagavad-gitában és a tanítómesteri lánc tagjai által mutatja meg az utat önmagához, az üdvösséghez.

Kritika:

Krisna vonásai egyfelől rendkívül emberszabásúak, másfelől viszont egy korlátolt és igazságtalan isten képe bontakozik ki előttünk. Neve („Mindent vonzó”) ellenére a Bhagavad-gita lapjain gyakran könnyörtelen, gyilkos istennek mutatkozik be, aki az ellenség, a gyengék megsemmisítésére szólít föl, a hatalom és az élet élvezetének elérése céljából.

Az alsóbbrendű hívek számára - ugyanis a hívek nem egyenrangúak, ahogyan lelki fejlettségük is különböző - nem érhető el közvetlenül, az lelki tanítómestere bekapcsolásával fordulhat csak hozzá.

Szó sincs a kegyelemből, Isten emberhez lehajló szeretetéből fakadó megváltásról, pusztán szabályok és törvények jelölik ki az utat, amin az ember végighaladva megválthatja önmagát. A karma kegyetlen törvénye nem tűr meg semmilyen isteni irgalmat, a hibákat mind jóvá kell tenni.

Krisna „kedvteléseinek helyszínén templomot emeltek tiszteletére. A kedvtelés szó egyértelműen magában foglalja Krisna Radha-val folytatott testi kapcsolatát is. Ugyanakkor láthattuk, hogy milyen a helyes hozzáállás a szexualitáshoz egy bhakta részéről. Úgy tűnik, az érzékkielégítés csak az ember számára bűn.

Hasonlóan az étel felajánlása is Krisna élvezetét szolgálja, ezért nem szabad főzés közben azt megkóstolni.

²⁶S.D.Goswami, *Prabhupada*, 422.

A Krisna-tudat rokon a bálványimádó vallásokkal is, hiszen a murtikban Krisna jelen van, így imádat jár nekik.

Nem szabad persze elfelejtenünk, hogy a Krisna-tudat ideológiája számos ponton elszakadt a hagyományos hindu vallási mozgalmaktól, amelyek eredeti formájukban nem lettek volna képesek ilyen mértékben elterjedni a nyugati civilizációkban. A krisnások mindig hangsúlyozzák sokezer éves indiai gyökereiket, mint autenticitásuk bizonyítékát, a valóságban azonban szakadároknak lehet tekinteni őket. Erre bizonyíték többek között az is, hogy az indiai hindu papok nem fogadják el a nyugati avatású papokat.

Bár vaisnaváknak tartják magukat, mégsem Visnut, hanem annak 8. inkarnációját, Krisnát tisztelik. Caitanyát szintén Visnu (Krisna) inkarnációjának tartják. Azaz Prabhupada, ha ő is Visnu (Krisna) inkarnációja, akkor csak a tizedik lehet. Az viszont a mai bűnös kor, a Kali-yuga végén jön csak el az eredeti vaisnava hit szerint. Ha viszont Prabhupada nem az, miért jár neki isteni tisztelet? Lehetséges, hogy ő ezt általánosságban tartotta érvényesnek a tanítómesterekre (a szavaiból nem derül ki), viszont furcsa lenne, ha az azóta tanítómesterré vált tagokat istenként kezdenék el tisztelni a többiek.

Amellett, hogy van olyan hagyományos vallási irányzat Indiában, amely Krisnát tiszteli, Prabhupada a maga elképzelései szerint és a kor igényeit jól eltalálva alakította át a hindu vallás, közelebbről a vaisnavizmus hitrendszerét és szabályait.

„Prabhupada azt mondta, érthetővé teszi a Bhagavatamot a közönséges emberek számára. Ez nem azt jelentette, hogy írásaiból hiányzott a lényeg – írásai maga a lényeg voltak. De a Bhagavatam alapvető szellemében kihagyott minden zavaró vagy nem oda tartozó dolgot, kiválogatva az előző acaryák magyarázataiból mindent, ami leginkább a tiszta odaadó szolgálat felé terelhetette olvasóit.”²⁷

III.3.2. Világkép és tudomány

Tanítás:

A Srimad-Bhagavatam alapján a következő védikus leírást kapjuk az univerzumról:

„... alul a pokolbolygók, aztán a középső bolygórendszerek, ahol a Föld is található, majd a félistenek mennyei bolygói és a Brahmaloaka, az anyagi világ legfelsőbb bolygója. Brahmaloaka fölött láthatjuk majd az Úr Síva lakhelyét, afölött pedig a lelki eget, a brahmajyotit, e lelki sugárzásban pedig a saját fényrel ragyogó, örökké felszabadult lelkek lakta Vaikuntha bolygókat, és

²⁷ S.D.Goswami, *Prabhupada*, 350.

mindezen bolygók felett a legfelsőbb bolygót, Krsnalokát, ahol Isten eredeti formájában élvezi kedvteléseit legbensőségesebb bhaktái körében."²⁸

A világegyetem élettartama 311,040 milliárd év, jelenleg 150,000 milliárd éves. Az univerzumban 8,400,000 létforma található. Minden élőlény végigjárja az összes létformát, amíg el nem jut az ember szintjére. A haladás csak fölfelé lehetséges. Az evolúció téves elképzelés, az adott létformák már eredetileg is léteztek, azokat csak megvalósítják az egyes élőlények.

A védikus tudományban a tudomány, művészet és teológia nem válik szét. Minden lényeges ismeretet tartalmaz az ember számára, így felesleges más tudományokkal foglalkoznia, hiszen azok ostobaságok csak:

"Akkor mire lehet használni Kierkegaardot, Darwint vagy Einsteint?

Ezeket mi nem fogadjuk el tudásnak. Lehet használni arra, hogy bebizonyítsuk, hogy ez mennyire ostobaság. Lehet elemezni és legyőzni őket. Prabhupada nagyon sokat csinálta ezt, hogy legyőzte a nyugati filozófiákat."²⁹

Íme néhány Prabhupada tudományra vonatkozó kijelentései közül:

"A védikus számok alapján a Hold távolabb van, mint a nap.

Krisnától tudjuk, hogy az óceánban 9 000 létforma létezik.

A levél magától is lehullik, mi szükség van a gravitáció törvényeire?

A Védák szerint a lélek mérete a testben egy hajszál végének egytized részé.

Az állítólagos tudósok alapvető hibája az, hogy az induktív módszert fogadták el. A deduktív módszer azt jelenti, hogy az apád, a tanítód vagy a gurud azt mondja: az ember halandó, és te elfogadod."³⁰

A Krisna-tudat megszabadít az ötszörös béklyótól: tapadás az anyagi testhez, rokonokhoz, tulajdonhoz, materialista tudományokhoz és a hamis vallásokhoz.

Kritika:

Mint hogy a Krisna-tudat világképe több ezer éves iratokra épül és a tudomány benne a vallással egybemosódik, törvényszerűen ellentmondásos és következetlen a világképe.

A tanítómesteri tekintély elfogadása, valamint a tagok általában alacsony iskolázottsági foka miatt a nyugati, tudományos világképtől való jelentős eltérés nem jelent számukra komoly problémát.

A tanultabb krisnások azért próbálnak árnyaltabban közeledni Prabhupada tanításához. Van aki pusztán retorikai fogásnak tartja részéről a tartalmilag

²⁸ S.D.Goswami, *Prabhupada*, 246.

²⁹ Kamarás I., *Krisnások Magyarországon*, 224.

³⁰ Kamarás I., *Krisnások Magyarországon*, 221.,222. és 347.

téves kijelentéseket, amellyel csak "az ellenfél álláspontját sarkítja", van aki a tanítómester feladatának tartja, hogy értelmezze Prabhupada szavait: "Ha nincs egy élő személy, aki segít neked megérteni Prabhupada-t, akkor csak halott szöveg."³¹ Ezek azonban egyéni próbálkozások csak, amelyekre a hit- és elméletrendszerük kidolgozatlansága ad lehetőséget.

Akárcsak az indiai életmód, szokások és hagyományok egyoldalú erőltetése, a befogadó kultúra tudományos világképének teljes elutasítása is csökkenti a mozgalom elterjedésének esélyeit.

Sokakban visszatetszést kelt az is, hogy az általuk ostobaságnak tartott tudomány eredményeinek (autó, számítógép, mobiltelefon, stb.) használatát viszont elfogadják és helyeslik, ha az a Krisna-tudat terjesztésére szolgál.

Míg a katolikus vallásban csak a bűn, az Isten akaratától való elfordulás béklyója köti meg az ember Isten felé törekvő akaratát, addig a krisnások számára öt béklyó létezik. Az anyagi testhez való tapadás gondolata a lélekvándorlásból származik, és legalább annyira idegen a katolicizmustól, mint az, hogy a rokonokhoz való kötődéstől meg kell "szabadulni". Istent ugyanis nem lehet szeretni anélkül, hogy embertársainkat (és nem csak rokonainkat) ne szeretnénk; az ellenség szeretetéről már nem is beszélve. (Mt 5,43-45; Mt 23,39; Róm 12,10 és 14,8-10, stb.)

A Krisna-tudat számára minden más vallás hamis, nem kedves Krisna előtt. A hinduizmuson belül a különböző irányzatok rendkívül toleránsak egymással szemben, de ezt a vonást úgy látszik Prabhupada nem tartotta fontosnak átvenni. Mozgalma ebben a tekintetben nagyon elmarad a katolicizmustól, amely kijelenti, hogy más vallásokban is működhet a Szentlélek, és hogy azok hívei is üdvözülhetnek saját hitük szerint.

Az alapvető ellentmondás, hogy az anyagi világ egyszer elvetendő, bűnös, másszor pedig Isten birodalma, ahol Isten mindenhol és mindenben jelen van. Az isteni méltósággal nehezen összeegyeztethető a bűnös anyagi testben való inkarnálódás (nem is beszélve a "kedvtelésekről"), vagy pedig nem érthető az anyagi világtól való elfordulás, az érzékkielégítés helytelenítése, a lelki dolgok kizárólagos értékelése.

Miután a mozgalom már kezdetétől fogva felhasználta az anyagi javakat, Prabhupada tanításában ügyesen áthidalta a "lelki" és az "anyagi" közti szakadékot:

³¹ Kamarás I., *Krisnások Magyarországon*, 262.

"De Prabhupada a Sríla Rúpa Gosvámi által tanított elvek alapján úgy látta, hogy minden anyagi dolgot fel lehet használni az Úr Krsna szolgálatában, és így az anyagi dolgok visszanyerik lelki természetüket. Ezt az elvet követve egy ügyes bhakta mindig kapcsolatban maradhat a lelki energiával, még ha látszólag anyagi szinten cselekszik is. Egy ilyen bhakta számára semmi sem anyagi."³²

III.3.3 Ember

Tanítás:

Az ember lényege a hallhatatlan lélek, ami része az istenségnek; úgy viszonyul hozzá, mint szikra a tűzhöz. Az eredetileg Istennél levő lélek "lebukik" az anyagi világba és belekerül a folytonos újjászületés körforgásába. Miután végigjárta mind a 8,400,000 létformát emberé válik, és ekkor már maga döntheti el sorsát. Célja a teljesen odaadó szolgálat és az anyagi dolgokról való végleges lemondás által visszajutni Istenhez.

Rendelkezik finom és durva anyagi testtel. Halála után a finom anyagi test szállítja a lelket a következő durva anyagi testbe. A finom test az elméből, intelligenciából és a hamis egóból áll, a durva pedig földből, tűzből, levegőből, vízből és éterből.

A lélek halála után életének megfelelően jutalomban vagy büntetésben részesül egy időre, azaz mennyei vagy pokoli bolygóra kerül. Itt azonban nem érdemes túl sokat időznie, hiszen célját, Isten látását csak tudatos, testben töltött állapotában tudja megközelíteni, emberi gyarlóságai levetkezése által. A karma szigorú törvényei szabják meg a korábbi hibák és bűnök levezeklésének módját. Örök pokol nincs, a büntetés ideigtartó csak. Minden lélek fel fogja ismerni végső célját, Krisnát, és eljut hozzá.

A Krisna-tudatú ember számára az anyagi világ dolgai, mint pl. a művészetek csak annyiban hasznosak és elfogadhatóak, amennyiben közelebb visznek Krisnához. (Az irodalmi művek olvasása segíthet a szókinccs bővítésében, ami a prédikáláshoz adhat segítséget stb.) Amelyek erre nem alkalmasak, azok a maya, az illúzió részei és ezért kerülendőek.

Bár vannak védikus sportok, mint a birkózás és az úzás, a testedzés csak annyiban lehet cél, hogy tovább tudják szolgálni Krisnát egy emberi életben. Fontos viszont a tisztaság és a helyes táplálkozás.

³² S.D.Goswami, *Prabhupada*, 262.

Prabhupada filozófiájának alapvető része volt a szexualitásról szóló tanítása: "Mióta Krisna-tudatos lettem, ha a nemi életre gondolok, azonnal elfordulok és köpök a gondolatra. ... A legjobb nem is gondolni rá. ... Nagyon sok bosszúságtól szabadulhatunk meg így. A szex olyan, mint egy viszketés, semmi több. ... Amíg az emberek húst esznek, addig lesz háború. És ha az ember húst eszik, biztos, hogy tiltott nemi életet is fog élni."³³

Kritika:

Annélkül hogy kimerítően tárgyalnánk a reinkarnáció tanát, mindössze néhány gondolatot emelünk ki az ellenérvék közül:

Jézus kereszthalálával megváltott minden embert. Műve teljes értékű volt, nincs szükség többszöri megszületésre, főként azért, mert az ember önerőből nem tudja megváltani magát.

Az ember test és lélek egysége. Külön-külön egyik sem helyettesítheti az egész embert. Azért kapjuk a feltámadásban vissza romolhatatlanná vált testünket, hogy teljes emberként éljünk az örök életben. Tehát test és lélek egymás alapelve, így nem lehet a lélek mellett "lecserelni" az időnként elhasználódott testet.

Az ember tudatos döntéseivel formálja jellemét. Ha a korábbi életekben elkövetett bűnöktől akarna szabadulni, tudatában kellene lennie azoknak, hogy értelmével és akaratával elutasítsa őket. (És ez ráadásul minden emberre igaz kellene legyen.) A tudattalanban megvívott harc pedig nem mentheti meg a tudata által vezérelt embert. A győzelem hatása megmarad a tudattalan határain belül s így lelki, erkölcsi fejlődést nem idéz elő.

Ha nincsen örökké tartó szenvedés, a kárhozat, akkor megkérdőjeleződik az ember szabad akarata is. Isten annyira tiszteli ugyanis az ember szabad akarát, hogy még azt is megengedi neki, hogy Tőle elfordulva, mulandó értékeknek éljen. Az emberi méltóság éppen e döntési szabadságban rejlik. Továbbá a kárhozat lehetősége adja meg a döntéseink komolyságát: örök sorsunk a tét, és csak egy élet áll rendelkezésünkre a választáshoz.

Azok, akik ezt a néha nagyon rövid emberi életet nem találják elegendőnek egy ilyen horderejű döntés meghozatalához, Isten gondolatait emberi ésszel próbálják megérteni.

³³ S.D.Goswami, *Prabhupada*, 116-118.

Sokan hiszik azt, hogy a kereszténység indulásakor elfogadta a lélekvándorlás tanát, s azt csak később számították a hittételek közül. A 2. Konstantinápolyi Zsinat 533-ban nyilvánította eretnekségnek a lélekvándorlás tanát, és éppen ez jelzi, hogy ezidőtájt próbálták néhányan elterjeszteni az Egyházban ezt a kereszténységtől alapjában idegen tanítást.

A kereszténység a zsidó hit hagyományain építkezett, ahogyan az Újszövetség folytatása és beteljesítése az Ószövetségnek. Aki ismeri egy kicsit is a Bibliát, tudja, hogy az üdvtörténet mint lineáris folyamat van benne leírva. Isten az idők kezdetén teremtéssel létrehozta a világot, azóta folyamatosan létben tartja, gondviselésével irányítja és az idők végezetén elvezeti majd az üdvösségre. A ciklikus világszemléletnek nyoma sincs a korabeli zsidó, majd őskeresztény gondolkodásban.

A karma törvényében való hitből ered a szenvedők és elesettek iránti gyakran tapasztalható közömbösség. A szenvedő ember az előző életei bűneit vezekli, felesleges hát irgalmat gyakorolni bárki iránt, csak megzavarná vezeklésében. Kalkuttai Teréz Anya csodálatos ellenpéldája volt ennek az embertelen felfogásnak, éppen Indiában.

Az anyag, és így az emberi test bűnösnek deklarálásával megbontják azt a harmóniát, amelyben egy igazi emberi lény ki tud bontakozni.

A művészetek, a tudomány, a test ápolása, a sportok mind alapjában véve jó dolgok, hiszen benne vannak Isten emberről alkotott elképzelésében és ha helyesen művelik őket, közelebb vihetnek Istenhez. Az ember viszont tud mindent rosszul is használni. Erről nem Isten tehet, ez az emberi akarat szabadságának velejárója és ettől a dolgok még nem lesznek alapvetően rosszak. Isten nem azért teremtett ilyen változatos és gyönyörű világot, hogy azt illúzióknak tartva hátatfordítsunk neki, és nem is annyira önző és kegyetlen, hogy minden testi élvezettől eltiltsa bennünket, egyedül szent nevének éneklését és némi neki felajánlott étel elfogyasztását engedélyezve csupán.

A krisnásokat a mantra vibrálása, azaz Krisna nevének éneklése teszi kedvessé Uruk előtt, a keresztényeket pedig embertársaik és Krisztus iránti szeretetük. A szeretet pedig tettekben nyilatkozik meg, nem szavakban (Lk 6,46).

A szexualitást a húsevés következményeként és a viszketéssel egy szinten említeni több mint hatalmas tévedés az ember belső világával, indítékaival kapcsolatban. A szexualitás is szerepel Isten tervében, így önmagában jó és egyben nélkülözhetetlen is az emberiség számára. Lehet vele vissza élni is, de az már az ember felelőssége. Ilyen jellegű nyilatkozatok éretlen, csalódott vagy

kiégett emberektől származnak, akik nem tapasztalták meg a házastársi kapcsolatban jelenlévő, a testet és a lelket egyaránt felemelő szexualitás Istentől rendelt örömét.

III.3.4. Prabhupada nyilatkozatai

Végezetül íme Prabhupada néhány további jellegzetes kijelentése:

- Christos a Krisna szó görög változata. Krisztus egy másféleképpen mondott Krisna, ez pedig a Krisna szónak, Isten nevének egy másféle kiejtése.
- Nem csak a keresztények, hanem a hinduk, a mohamedánok és mindenki más is bűnös, mert nem engedelmeskednek Istennek. A keresztények úgy, hogy megszegik a "Ne ölj" parancsolatot, mivel vágóhidakat tartanak fenn. Ha önök abbahagyják az állatok ölését, és vibrálják Krisztus szent nevét, akkor minden tökéletes lesz.
- Az embernek még szexuális kapcsolata is lehet az Úrral. Az Istenség Legfelsőbb Személyisége lehet valakinek a férje, lehet a szeretője.
- Az embereket kielégíti, ha így imádkoznak: mindennapi kenyerünket add meg nekünk. Ez csaló vallás: mert célja hasznot húzni.
- A Krisztus által prédikált üzenet csak adott helyen és vidéken felelt meg.

Krisztus és Krisna azonosítása Prabhupada követői nyilatkozataiban is gyakori jelenség, és a kereszténységből áttérők számára bizonyára megkönnyíti az új hit elfogadását. Van, aki számára nincs különbség a Krisna-tudat és Jézus tanítása között. Szerintük az egyetlen különbség, hogy a keresztények nem gyakorolják vallásukat. Ez az összemosás vagy hazugságon, vagy Jézus nem-ismerésén alapul. Úgy is megfogalmazható, hogy azoknak könnyen eladható hazugság, akik nem ismerik eléggé Jézust és tanítását.

A "Ne ölj" parancs egyértelműen emberre vonatkozott az Ószövetségben. A zsidók, mint pásztor nép számára a levágott állatok jelentették szinte kizárólag az ételmezt, és az Ószövetségben elfogadott volt az állatáldozat is. Ha elég lenne Krisztus nevét "vibrálni", vajon mért tanított meg nekünk oly sok mindent Jézus? A teljes Újszövetséget össze lehetne sűríteni néhány sorban, a neve vibrálásának szabályaira szorítkozva. Stb.

III.3.5. Értékes gondolatok

Ha mérleget próbálunk készíteni a mozgalom jó és rossz vonásairól, a gyakori és heves elutasítások ellenére is el kell ismernünk, hogy a tényeket tekintve az előbbiek vannak túlsúlyban. Azok a fiatalok ugyanis, akik csatlakoznak a mozgalomhoz, az esetek túlnyomó többségében nem tartoznak egyik felekezettől aktív tagjai közé sem, a vallásosság „senki földjén” botorkálnak. Mivel semmilyen testre vagy lélekre ható romboló szellemiségű befolyásolás nem éri

őket (legalább is az eddigi gyakorlat szerint nem), a környezetük legtöbbször pozitív irányba változik a belépésükkel. A szigorú életrend és az önmegtartóztatás, hasonlóan a szerzetes rendekhez, lelki fejlődést eredményezhetnek.

Az egyistenhit, a lélek Isten iránti szeretetének hangsúlyozása és a másik felé való őszinte és kedves közeledés mind érték a katolikusok szemében is.

Bár a realitáshoz nem sok köze van, az ártani nem akarás szabálya, az állatok megölésének tilalma túlzásai mellett is hordoz pozitív vonásokat.

III.4. Párbeszéd és ellenérvek

Minthogy a Krisna-tudathoz való csatlakozás jelenti a legradikálisabb életmód váltást a négy vizsgált szekta közül, és bizonyos esetekben nagyon erősen vonzza a fiatalokat, őket éri a legtöbb vád térítésükkel és vallási nézeteikkel kapcsolatban. A párbeszéd a következőkben felsorolt vádakra adott válaszok alapján nagyon nehéznek tűnik. Prabhupada lehengerlő stílusa, a vágy, hogy legyőzze ellenfeleit eltorlaszolja a közeledés ösvényeit. Szerencsére halála óta a vezetőség érezhetően jobban hajlik a más vallásokhoz való közeledésre, a párbeszédre. A mozgalom nagyon fiatal, sok területen hiányzik még a tapasztalat és a gyakorlat sem alakult ki véglegesen.

A legkomolyabb vád, ami Amerikában kevés híjján betiltásukhoz vezetett, az agyimosás vádja. Valóban: kábítószerfüggő, kicsapongó életet élő hippifiatalok ritkán válnak önerőből és saját elhatározásból vegetáriánus, cölebsz, hajnalban kelő és órákon át imádkozó, önmegtartóztató életet élő szerzetesekké. De nem szabad azt sem elfelejteni, hogy a belépők éppen azért csatlakoznak a mozgalomhoz, mert komoly belső problémáikra itt vélnek megoldást találni. A különbség az, hogy az elkeseredetten kereső és tévelygő ember elmeállapota majdnem természetes, míg a Krisna-tudatossá vált ember gondolkodása gyanús. A legjobb megoldás természetesen nem a Krisna-tudat, ismerve tanításának ellentmondásait és korlátait, de legtöbbször jobbnak kell elfogadnunk, mint azt az állapotot, amiből menekül a belépő. Prabhupada kissé harcias stílusában így fogalmazta meg védőbeszédét az agyimosás vádja ellen: "Igen. Agyimosunk: a rosszról a jóra. Ez a dolgunk. Kimosunk az agyból minden gazemberséget. Az agyatok tele van szennyes dolgokkal -húsevés, tiltott szex, szerencsejáték. Mi kimossuk ezeket." ... "Az indiai kultúra szerint a kutya érinthetetlen, de nektek a legjobb barátotok. Emiatt aztán érinthetetlenek vagytok. Meg kell hát mosnunk az agyatókat!"³⁴

³⁴ S.D.Goswami, *Prabhupada*, 364.

Gyakran hangzik el az a vád is, hogy a bhakták elszigetelődnek az egyetemes kultúrától és így a nem krisnás emberektől is. Ezek a vádak igazak, ebben van a mozgalom egyik legnagyobb gyengesége. A krisnás interjú alanyok szavaiból világosan látszódik, hogy sokuk érdeklődési köre jelentősen beszűkült belépésük óta. Itt is igaz azonban, hogy sokan korábban még ennyit sem olvastak, vagy tanultak.

Prabhupada így vélekedik ezekről a vádakról:

"Gyűlölünk közéték keveredni. Egyetlen úriember sem keresi naplopók társaságát." ... "Az a kultúra nem kultúra. ... Igen, véget akarunk vetni az ostobaságoknak."³⁵

Amikor Krisztus és Krisna azonosságát hangoztatják, a keresztényeknek az a legfőbb ellenvetésük, hogy sem az Ó-, sem az Újszövetség nem említi sehol Krisna nevét. Prabhupada erre is, mint általában mindenre, frappáns magyarázattal szolgál:

"Ez így van. De Jézus Krisztus nem mondott nektek többet, mert ti csirkefogók vagytok. Még azt az egy utasítást sem vagytok képesek követni, hogy "ne ölj". Ez nem Jézus Krisztus ostobasága. De ti olyan gazemberek vagytok, hogy nem tudjátok megérteni őt. Ezért elkerült benneteket, csirkefogókat. Mert mondhat bármit, ti nem követitek. Mit érthettek hát meg? Ezért aztán nem beszélt többet"³⁶

Bár a négy szekta képviselői közül a krisnásokkal lehet a legkönnyebben találkozni, a velük folytatott párbeszéd nem hoz sok eredményt. A szokásos betanult érveket valódi belső indulat is fűti, és bár prédikálásnak is hívják a könyvosztást, mégis gyakran megtörtént, hogy a könyvosztás fontosságára való hivatkozással zárkóztak el a további kérdésektől. Legtöbbször azt ajánlják, hogy az érdeklődő keresse föl valamelyik templomukat, ahol a tanult brahmanák minden kérdést meg tudnak majd válaszolni.

Csak a következetesség kedvéért, néhány kérdés:

- Ha elítélik az állatok megölését, miért hordanak állatbőrből készült dolgokat (pl. cipő, táska) és miért nem ítélik el a növényekét?
- Miért szent állat a tehén?
- Hány olyan embert ismer a környezetében, aki most él utoljára emberi testben?

³⁵ S.D.Goswami: *Prabhupada*, 363., 364.

³⁶ S.D.Goswami: *Prabhupada*, 365.

- Ha a szexualitás házasságon kívül bűn, Krisna „kedvtelése” Radha-val vajon nem az?
- A lelki tanítómester honnét tudja, hogyan kell Krisnához fordulni? És miért nem mondja el ezt a tanítványának? Mégis csak jobb közvetlenül imádkozni Istenhez.
- Ha a könyv ajándék, miért kér érte pénzt? Vajon ő adna-e adományt más felekezetek jótékonyági céljaira, ha egyébként nem ért egyet vallásos nézeteikkel?
- Ha igaz, hogy Krisztus üzenete csak adott helyen és időben volt igaz, mi a helyzet ilyen szempontból Krisnával? Különösen, ha a két személy azonos.
- Mire gondol japázás közben?
- Mondjon néhány lelki tulajdonságot is Krisnáról, mert az hogy kék színű fuvolázó szép fiú, semmit sem árul el isteni vonásairól.
- Ha Prabhupada Krisna inkarnációja volt, azaz Visnué, akkor most kellene a Kali-yuga végén járnunk a hagyományos vaisnava hit szerint. Mivel ez nem igaz, Prabhupada sem lehetett az Isten inkarnációja vagy megváltoztatta a vaisnava tanítást, amire hivatkozik mozgalma gyökereinek ősiségét bizonygatva.
- Hogyan egyeztethető össze a védikus tudás és Prabhupada nyilvánvalóan téves nézetei a tudomány által mára már evidenciává vált tényekkel, pl.: az univerzum keletkezése és kora, evolúció, a fizikai törvények stb.
- Miért nem zavarja a nőket, hogy a férfiak nem kezelik őket egyenrangú társaként a mozgalomban?
- Az izletes prasadam evése miért nem érzékkielégítés?

Szcientológia Egyház

IV.1. Az alapítás körülményei, történetük

Ron Lafayette Hubbard 1911. március 13-án született a nevadai Tilden nevű városban. Apja matróz volt, talán ez is közrejátszott abban, hogy később Hubbard életében fontos szerepet kap a tengerészet és egyháza szervezetében dominálnak a hajózással kapcsolatos rangok és elnevezések.

14-18 évesen kelet-ázsiai utazáson vesz részt, ahol tanulmányozza a kínai kultúrát és a buddhizmus tanait.

Hivatalos életrajza szerint a George Washington Egyetemen magfizikát és matematikát hallgat és mérnöki képesítést szerez. (Az egyetemi nyilvántartás szerint csak 2 évet tanult ott.) A kaliforniai Sequoia Egyetemen szerzi meg filozófiai doktorátusát. (Ez idő tájt nem létezett ilyen egyetem Kaliforniában.)

A 30-as években sci-fi regényeivel válik ismertté Amerikában.

A II. Világháborúban a haditengerészethez vonul be, ahol hadnagyi rangban szolgál. 1942-ben megsebesül, ezért leszerelik. 1945-ben sebesülése miatt lebénul és megvakul, majd az általa felfedezett dianetika segítségével 2 év alatt meggyógyítja önmagát.

1947-ben válik el első feleségétől, Margaret Louise Grubb-tól, akitől két gyermeke született.

1948-ban jelenik meg az első a „Dianetika: az eredeti tézisek” c. műve.

1950-ben adja ki a „Dianetika: a szellemi egészség modern tudománya” c. hamar sikeressé váló könyvét. Hatására amerikaszerre alakulnak meg a dianetikai csoportok, melyek koordinálására és az oktatás irányítására Hubbard létrehozta a Dianetikai Intézetet.

1951. májusában második felesége Sarah Northrup, akitől szintén két gyermeke született, adja be ellene a válópert. Az indok: Hubbard paranoid-skizofrén, gyógyíthatatlan elmebajos.

1954-ben az amerikai orvosok kezdeményezésére család, agymosás és az orvosi tudományokkal való visszaélés vádjával bezáratják a Dianetikai Intézetet, melyet Hubbard átkeresztel Szcientológia (Tudománytani) Egyház névre, és mint vallásos intézményt működtet tovább.

Miután kiutasítják Amerikából, 1955-ben székhelyét áthelyezi az angliai Saint Hill Manor-i kastélyba. Harmadik felesége Mary Sue, négy gyermeke anyja, aki Hubbard halála után is vezető szerepet töltött be a mozgalomban.

1968-ban a nem angol állampolgárságú scientológusokat kiutasítják az Egyesült Királyságból, így Hubbard az Apolló nevű hajóra költözik, amely a nyílt tengeren cirkál és innen irányítja mozgalmát egészen 1976-ig.

1978-ban a párizsi 13. számú bíróság csalás vádjával börtön és pénzbüntetésre ítéli Hubbardot és a mozgalom három francia vezetőjét.

1979-ben a washingtoni bíróság Mary Sue-t 5 év fegyházbüntetésre ítéli különböző bűncselekmények miatt.

1980-ban feloldják az angliai beutazási tilalmat. Ettől az évtől kezdve Hubbard nem jelent meg a nyilvánosság előtt, állítólag 1976 óta egy kaliforniai farmon élt, de legközelebbi munkatársai sem tudtak semmit hollétéről. Tőle elhidegült fia az örökség reményében 1983-ban holtnak akarta nyilváníttatani, de a hatóságok bizonyíték híján nem fogadták el kérvényét.

A mozgalom hivatalosan 1986. január 24-ét adja meg halála időpontjául.

A Time magazin 1983. január 31-i számában a következő cikk jelent meg róla: „Elzárkózó multimilliomos, aki legszívesebben éjjel dolgozott. Egy ember, aki félt a baktériumoktól, aki egyre növekvő hadrendbe állította hatásos vitamininjekcióit a különböző drogok ellen. Ragyogó és hatalmaskodó alak, aki egy birodalmat épített ki, aki egyszerre volt nagyrebecsült és rettegett. Hosszú ideje még bizalmasai sem látták, legalább két esztendeje. Nem tudták, vajon él-e még a maga választotta visszavonultságban, értelme beszámítható-e még, vagy korábbi beosztottai fogságában van. Néhány idős munkatársa szerint már halott.”³⁷

A nagy visszaélések, nagy pénzek és nagy botrányok mozgalmának is nevezik a scientológiát, amely ellen a bűnszövetkezés, adócsalás és erőszak vádját hozzák föl legtöbbször.

Hubbard munkásságának eredménye félmillió oldal írott anyag, 3000 előadás és több mint 100 film. Ehhez hozzátenni bármit tilos és nem is lehetséges, Hubbard tökéletesen befejezte kutatásait.

³⁷ Forrás: *Minden vallás egyház?*

IV.2. Szervezet, jelenlét a társadalomban, kultusz-lelki élet

a) Szervezet

A Church of Scientology International (Nemzetközi Szciantológia Egyház) elit szervezete a *Sea Org* (Tengeri Szervezet), amely ma már a szárazföldön dolgozik. Tagjai tengerész egyenruhát és rangjelzéseket viselnek és ők töltik be a legmagasabb tisztségeket.

Az adminisztratív, pénzügyi, kapcsolattartási és szociális koordinálási feladatokat a *Guardian Office* (Biztonsági Iroda) látja el.

A *Flag Ship Service Org* (Zászlóshajó Szolgáltató Szervezet) a „Freewinds” nevű Karib-tengeren cirkáló hajón működik, feladata a legmagasabb szintű OT VIII. auditálás.

A *Flag Service Org* (Zászló Szolgáltató Szervezet) a floridai Clearwaterben működik és itt az OT VII. szintig auditálják a tagokat.

A *Saint Hill Advanced Org* (Saint Hill-i Haladó Szervezet) végzi a magasszintű auditor képzést, Los Angelesben, Koppenhágában, Sydneyben és Saint Hillben.

A *Class V. Org* (V. Osztályú Szervezet) jelenti a területi gyülekezetet. Itt tartják a kezdő és haladó tanfolyamokat, a lelkész avatást, a vasárnapi összejöveteleket és a közösségi szertartásokat, mint pl. esküvő, névadás, temetés stb.

Végül a területi lelkész és dianetikai tanácsadó csoportok feladata a dianetika terjesztése, az új jelentkezők fogadása és a képességfelmérő tesztek megírása. Az itt dolgozó tagok a Field Staff Member-ek, a területi törzstagok.

A preclear auditálását a Qualified Auditor (minősített auditor) végezheti, megfelelő képesítés birtokában.

b) Jelenlét a társadalomban

A Szciantológia Egyház az emberi élet jobbítását célul kitűzve számos szervezetet hozott létre.

A *World Institute of Scientology Enterprises* (Szciantológiai Vállalkozások Világintézete) (WISE) támogatja tagjaik gazdasági tevékenységét, a *Scientology Missions International* (Nemzetközi Szciantológiai Misszió) irányítja a nemzetközi missziós munkát azokon a területeken, ahol még nincs szervezetük, az *Association for Better Living and Education* (A Jobb Életért és Oktatásért Társaság) működteti a *Narconon*-t a drogosok, és a *Criminon*-t a bűnözők rehabilitálásáért, továbbá az *Applied Scholastic* (Alkalmazott Oktatás) nevű programot az oktatás fejlesztésére. A *The Way to Happiness* (Út a Boldogsághoz) program a közerkölcsök javítását célozza, a *National Commission on Law Enforcement and Social Justice* (Nemzeti Bizottság a Törvény Betartására és a Társadalmi Igazságosságért) az állam túlkapásai ellen küzd, míg a *Citizens' Commission on Human Rights* (Polgári Bizottság az Emberi

Jogokért) az emberi jogok, kiemelten az elmebetegek jogainak tiszteletben tartását szorgalmazza.

1984-re úgy gondolták, hogy az emberiség nagy része szcientológus lesz. Számuk jelenleg 20 millió körül mozoghat, saját adataik alapján.

A szcientológiával legtöbbször utcán osztogatott, vagy postaládába bedobott röplapokon találkozhatunk. A kezdet egy személyiség és képesség teszt, amely díjtalan és kiértékelése alapján tanácsolják az érdeklődőnek a személyre szabott dianetikai szolgáltatásokat.

Az egyre magasabb szintű tanfolyamok ára is növekszik, de mivel a Szcientológia Egyház és szervezetei állításuk szerint nonprofit szervezetek, a befolyó összegeket kutatásra és fejlesztésre használják.

A tagok számára rendszeresen postázzák a Dianetika c. magazint, amely többnyire a dianetikai szolgáltatások, rendezvények és kiadványok listáját tartalmazza, továbbá rövidebb részleteket közöl Hubbard műveiből és a tagok dianetikával kapcsolatos élménybeszámolóiból. A magazin stílusa a rábeszélő, harsány, magabiztos „amerikai” reklámszövegekre emlékeztet.

A szcientológiában a vonzerő nem az Istennel történő transzcendentális kapcsolat kialakításának lehetősége. Az ígéret nem kevesebb, mint egy tudományos és kipróbált út a személyes boldogsághoz és teljes szabadsághoz, amely eléréséhez nem kell meghódolni ismeretlen, megfoghatatlanul távol lévő istenek előtt, mert a megoldás az emberben magában van. Tanulással mindent elérhet, ha fel tudja szabadítani magát elméjének káros hatásai alól. És erre egyetlen megoldás van, a dianetika.

Ez a vallás, amely a diadalmas emberi elme önálló alkotása, méltó egyedül a huszadik, sőt huszonegyedik század haladóan gondolkodó emberéhez.

c) Kultusz-lelki élet

Mivel Isten szerepét az ember vette át a szcientológiában, a lelki élet nem egyfajta transzcendentális kommunikációt jelent, mint a hagyományos vallásokban, hanem az elme képességeinek javítását.

Ezt kétféle módon lehetséges: a tanulás és az auditálás révén.

A tanulás, amely Hubbard műveinek és munkásságának megismerését jelenti, szükséges a különböző fejlettségi szintek eléréséhez. Az ember alapállapotban preclear, azaz még megtisztulásra váró. Ebből az állapotából 7 release grade-n (megszabadulási fokozat) keresztül érheti el a clear (tiszt) állapotot, amely Hubbard szerint a következő jellemzőkkel bír:

"Dianetikai értelemben az optimumot elérő egyént clearnek nevezzük. ...E vizsgálatok azt bizonyítják, hogy a clear tökéletesen mentes ezen betegségektől (pszichózisok, neurózisok, kényszerek, elfojtások stb. - D.L.) és aberrációktól. ... intelligenciájára vonatkozó vizsgálatok azt mutatják, hogy az messze az átlagosan elfogadott norma fölött áll. Ha megfigyeljük tevékenységét, láthatjuk, hogy energikusan és elégedetten él."³⁸

"A clear korlátlan képzelőerővel rendelkezik; tehát kiváló színlátással, minden hangszínt érzékelő hallással, tökéletes tapintással, szaglással, súly-, mozgás-, hő- és szervérzékeléssel működteti képzeletét."³⁹

"Felszabadult személy, aki az öndeterminizmus alapján cselekszik."⁴⁰

Természetesen a clear állapot nem a legmagasabb fokozat. Innen jelenleg további nyolc szint, az operatív thetan I-VIII. érhető el. Az operatív thetan definíciója: "tudatos és akaratlagos ok az Élet, Gondolat, Anyag, Energia, Tér és Idő felett."⁴¹ Teljes szellemi függetlenség és nyugodt derű jellemzi. A thetan szó a görög theta betűből, a lélek hagyományos filozófiai szimbólumából származik, míg az operatív jelző a működtetésre, kezelésre vonatkozó képességet jelenti. A különböző szintek eléréséhez a tanuláson kívül szükséges az auditálás is (az audire = hallgatni szóból), amelynek elmélete és gyakorlata jelenti Hubbard munkásságának a gerincét.

Az elgondolás arra épül, hogy az ember alapvetően jó. Rossz tulajdonságai, a benne rejtőző "gonosz" nem más, mint a reaktív elméje által tárolt engramok megnyilvánulásai. Az ember analitikai (elemző) elméje szolgál a tudatos adatok, gondolatok tárolására és ez ösztönöz bennünket arra, hogy normálisan cselekedjünk, míg a reaktív (visszaható) elmében elraktározódott kellemetlen képek, benyomások (bevésődések = engramok), amelyeket általában öntudatlan állapotban szerzünk, okozzák a betegségeket, hibákat, aberrációkat. A negatív és pozitív benyomások (engramok és facsimilék) úgy rögzülnek bennünk, mint a jelek egy mágnesszalagon. Ezt a "mágnesszalagot" időnyomnak nevezik és megtalálható rajta földi életünk során szerzett valamennyi tudatos és tudattalan élményünk.

Az auditálás célja az időnyom mentén visszafele végighaladva és egyenként kitörölve az engramokat, megtisztítani a reaktív elmét és ezzel kikapcsolni negatív hatását az ember tetteire.

³⁸ L.R.Hubbard, *Dianetika*, 16.

³⁹ L.R.Hubbard, *Dianetika*, 17.

⁴⁰ L.R.Hubbard, *Dianetika*, 29.

⁴¹ *Dianetika Magazin*, 50. szám

Ha ez minden embernél sikerülne, a világon megszűnne minden baj, rossz, háború és szenvedés.

Egy ember általában 2-300 engramot hordoz. Az auditor megfelelő képzettsége révén és a Hubbard által szigorúan meghatározott, mégis személyreszabott eljárás segítségével visszavezeti a tisztulni vágyó preclear előző életeibe, múltjába és akár a legszemélyesebb területekre vonatkozó kérdések segítségével megkeresi az időnyomon az engramokat. Ha talál egyet, felszólítja a preclear, hogy idézze föl a képet vagy élményt, majd utasítja annak kitörlésére. A művelet alatt az alany nincs hipnotizált állapotban. Az eljárás során használhatnak elektro-pszicho métert is, ami hasonlóan a hazugságvizsgáló készülékhez a bőr elektromos ellenállását méri.

A kérdésekre adott feleleteket a *case supervisor* (esetfelügyelő) értékeli ki és ad tanácsot az auditálás folytatására.

Néhány hagyományosan vallásos jellegű szokást átvettek, illetve inkább átformáltak.

Névadás a keresztelés helyett, házasságkötés, temetés, amelyeket lelkeszeik végeznek. A prédikációt az istentiszteletet helyettesítő összejöveteleiken Hubbard műveinek felolvasása és megbeszélése jelenti.

IV.3. Tanításuk fő tételei és ezek katolikus kritikája

A már ismertetett engram-elméleten kívül Hubbard szellemi örökségéből a következő témakörökkel foglalkozunk részletesebben:

1. Szcientológia - Dianetika
2. Ember
3. Etika
4. Értékes gondolatok

IV.3.1. Szcientológia - Dianetika

Tanítás:

A megfogalmazások pontossága kedvéért a saját műveikben olvasható meghatározásokból mutatunk be néhányat a lényeg kiemelésével:

"A dianetika kaland. Felfedező utunk az emberi elme, e terra incognita hatalmas és mind ez idáig ismeretlen birodalmát vizsgálja, ..." ⁴²

"Habár maga a dianetika egyszerű, mégis az alábbiakat jelenti és teszi:

⁴² L.R.Hubbard, *Dianetika*, 1.

1. A gondolkodás rendszerezett tudománya....
2. Olyan terápiás technikát alkalmaz, amellyel minden, nem szervi eredetű elmebetegség és minden organikus tüneteket mutató pszichoszomatikus betegség gyógyítható, azzal a biztosítékkal, hogy teljes gyógyulást eredményez minden tetszés szerint kiválasztott esetben.
3. Lehetőséget teremt arra, hogy az emberi képességek és a racionalitás olyan szintre emelkedjenek, amely jóval meghaladja az általánosan elfogadott normát; megerősíti az életerőt és a személyiséget...
4. A dianetika széleskörű bepillantást nyújtott az elme lehetőségeibe...
5. A dianetika felfedezte az ember alaptermészetét. Nem posztulál semmit, és vakmerő kijelentéseket sem tesz, ... és úgy találtuk, hogy ez az alaptermészet jó.
6. A dianetika felfedezte és ... bizonyítja is az elmezavarok egyetlen okát.
7. A dianetika végérvényesen megállapította az emberi emlékezet mértékét, tárolási és felidéző képességét.
8. ...
9. ...
10. A dianetika felölelve az adott területet, a betegségek nem-bakteriális eredetének teóriájával lép elő, kiegészítve ezzel a biokémia és Pasteur munkáját a bakteriális elmélet terén.
11. ...
12. Különböző nevelési, szociológiai, politikai, katonai és egyéb humán tudományokat is gazdagít.
13. ...⁴³

"A Szciantológiában egy Clear eljuthat az Operatív Thetán szintig, nem évtizedek alatt, amelyre elmúlt korokban szükség volt, akár egy átmeneti állapothoz is, hanem hónapok alatt ... Az OT tulajdonságai közül nem a legjelentéktelenebb személyes és tudatos hallhatatlansága, és szabadsága a születés és halál körforgásától. ... az út igaz, és világosan ki van jelölve, és csak annyit kell tennünk, hogy rálépünk a Dianetika első lépcsőfokára, a Szciantológiával felemelkedünk Clearig, és aztán haladunk felfelé a csillagokig és messze túl azokon. Teljesen lehetetlen túlbecsülni ezeknek a híreknek a fontosságát."

"A Te hatalmad sokkal-sokkal nagyobb, mint amit akárcsak el tudsz képzelni. Igazán boldog lehetsz. Olyan kapcsolataid lehetnek, amelyeneket akarsz. A világ a tied, hogy bejárd. Így ha ez igaz, hogyan kezdj neki? Hogyan növelheted a képességeidet, intelligenciádat és tudásodat igazi képességeidről? Olvasd el a Szciantológia Képeskönyvet!"⁴⁴

⁴³ L.R.Hubbard, *Dianetika*, 13-15.

⁴⁴ *Dianetika Magazin*, 50. szám

"A Scientology korunk létfontosságú mozgalma, amely az egész világ bölcsességkincséből - a hinduizmus védáiból, Buddha tanaiból és Kína lámakolostorainak tudásanyagából, valamint a kereszténység egyes elemeiből és Kant, Nietzsche, valamint Schopenhauer filozófiájából - jött létre, és felhasználja a görögök és az arabok matematikai ismereteit, de a nyugati és keleti civilizáció technológiájának elemeit is."⁴⁵

A dianetika szó a görög dia (keresztül) és nous (elme, ész, szellem, lélek) szavakból képzett műszó, amelynek jelentése: "léleken, elmén keresztül".⁴⁶

Hubbard így nyilatkozott a bűnről: "Megvetésre méltó, az ember teljesen alantas lekicsinylése, ha azt mondják neki: tarts bűnbánatot, mert gonosz vagy."

Kritika:

A fentieket végigolvasva nehéz egyetérteni az 5. pont kijelentésével, mely szerint a dianetika nem tesz vakmerő kijelentéseket.

Ennyi ígéret és lehetőség hallatán az átlagember ösztönösen kételkedni kezd, annál is inkább, mert nem hall nap mint nap ilyen, már-már emberfeletti magasságokba jutott szcientológusokról. Az ellenkezőjéről, bűnbán, nyomorban és tudatlanságban vergődő emberek millióiról viszont annál többet.

Ha eltekintünk attól a lehetőségtől, hogy a kritikusoknak igazuk van, amennyiben a dianetikát egy megbomlott agy tudományos alapokat teljességgel nélkülöző szüleményének kell tartanunk, melyet egy jól szervezett bűnszövetkezet hasznosít pénzszerzés céljából akár törvénytelen eszközöket is igénybevéve, (ez a legsarkítottabb kritika) azon mindenképpen érdemes elgondolkodni, hogy főleg azokban az országokban, ahol erre a csodálatos távlatokat nyitó új "vallásra" a legnagyobb szükség lenne, vajon hányan tudnák kifizetni akár csak a clear fokozat eléréséhez szükséges tanfolyam árát?

"A Szcientológia nem mást ajánl a társadalomnak, mint egy bizonytalan pszichoterápiás módszert, amelynek célja önmagunk tökéletesítése, az önuralom és a személyes boldogság. Az üdvösség ajtaja bezárul azok előtt, akik nem képesek megfizetni az előrehaladás árát. Semmit sem mond a szegénységben, betegségben, hontalanságban, elnyomatásban szenvedőkről."⁴⁷

⁴⁵ Bellinger, *Nagy valláskalauz*, 351.

⁴⁶ L.R.Hubbard, *Dianetika*, 1.

⁴⁷ *Minden vallás egyház?* III/23

A modern kor embere sokkal szívesebben hallgat olyanokat, hogy az ember alapvetően jó, hogy az emberi elme csodákra képes, és ez bárkire igaz lehet, csak néhány könyvet kell megvennie és tanfolyamot elvégeznie, mint azt, hogy természete az áteredő bűn következtében rosszra hajló lett, a jót nehezebb tenni, mint a rosszat, és hogy Istentől ajándékként és nem tetteink által kiérdemelten kapjuk az üdvösséget. És ennek egyetlen oka van: az emberi gőg. Az Isten előtti meghódolás elviselhetetlennek tartott terhétől menekül valamennyi New Age-hez tartozó mozgalom (a Szciantológia tipikusan ide tartozik, a Hare Krisna mozgalom pedig félig) a rendkívül változatos önmegváltási technikák tárházába. Mert abban az egyben, hogy ez az emberiség megváltásra szorul, mindenki egyetért.

"Naiv feltételezés, hogy emberi természetünk tiszta lenne a gonosztól, hogy az ember computer-agya képes lenne hibátlan megértésre és ítéletalkotásra, hogy a tökéletes tudás automatikusan tökéletes viselkedést eredményez, hogy az emberi bűnbánat és az isteni kegyelem felesleges, mivel a magasságban trónoló Isten közömbös az ember sorsa iránt."⁴⁸

IV.3.2. Ember

Tanítás:

A távoli múltban a Helotrobus bolygón uralkodó Xen isten a túlnépesedés gondját 2 milliárd thetán Földre történő száműzésével oldotta meg. Hogy ide kösse őket, belehelyezte őket a születés - halál körforgásába. A thetánok hallhatatlan szellemi lények, alapvetően jók és tetteik mozgatórugója a túlélésre való törekvés.

Az ember három részből áll: a thetánból (lélek), a testből és az értelemből. Különböző testekben eltöltött életei során a thetánnak magának kell megtalálnia az ebből az univerzumból kivezető utat, és ez először Hubbardnak sikerült. Munkája eredményeként azonban másoknak is megnyílt ez az út.

Kritika:

Hubbard emberről alkotott képe érdekes keveréke a sci-finek és reinkarnációs hitnek. Bár végcélként az univerzumból való kijutás szerepel, a dianetika elsősorban az emberi testben eltöltött időre koncentrálna. Az univerzumunkon túli világ és az oda jutás körülményei meglehetősen homályosak, ezért nem is igazán vonzóak. Túl a meseszerű elemek problémáján, a harmadik fejezetben tárgyalt reinkarnáción alapuló elképzeléssel lehetne vitatkozni, azzal a különbséggel, hogy ott lehetett hivatkozni a hindu vallási gyökerekre, itt viszont csak a New Age "mindenből egy keveset" szinkretizmusa által kerül előtérbe.

⁴⁸ Walter Martin, *The Kingdom of the Cults*, Minneapolis, Minnesota, 1985, 349-350.

IV.3.3. Etika

Tanítás:

Az ember etikai értékét az szabja meg, hogy a táguló koncentrikus körökhöz hasonlítható nyolc dinamika melyik szintjén állnak tettei.

Ez a nyolc dinamika, amelyet a nyolcágú szcientológus kereszt szimbolizál, a következő körökből áll:

1. Az Én (maga a személy)
2. Családja
3. Csoportja, környezete
4. Az egész emberiség
5. Az egész élő univerzum (növények és állatok is)
6. Az egész fizikai világegyetem
7. A teljes (fizikai és spirituális) világegyetem
8. A Végtelen (Isten és a világegyetem)

Minél magasabb dinamikai szinten cselekszik valaki, annál magasabb az etikai értéke. Az egyes tetteket a dinamikákhoz viszonyítva kell értékelni. Tehát egy ember, aki életét áldozza föl egy csoportért, hibázik az első és második körben, de tette értékes, mert a harmadik dinamika szerint jól járt el.

A tagok etikai szintjét és fejlődését etikai tiszték felügyelik. Az előrehaladást vagy a visszaesést magasabb vagy alacsonyabb etikai állapotba való sorolással jutalmazták vagy büntetik, kitüntetés vagy jóvátételi munkát szabhatnak ki. Lelkiismeretfurdalás és bűntudat nincs, legfeljebb helytelen tett.

A dinamikai szabályok alapján egy szcientológus jogosan ölne meg egy embert, akiről tudná, hogy hamarosan tömeggyilkosságot fog elkövetni, annélkül, hogy közben haragudna rá. Így végül is arra kényszerítené csak, hogy következő életét kezdje el egy másik testben, és közben megmentené a kiszemelt áldozatokat is.

Hubbard 15 pontos becsületkódexéből terjedelmi okok miatt csak néhány pontot közlünk:

4. Sose becsüld le magad, sose mutasd csekélynek erődöt vagy képességedet!
5. Sose függj dícsérettől, elismeréstől vagy résztvételtől!
9. Önrendelkezésed és becsületed fontosabb mint az élet, amelyet e percben élsz!
11. Sose sajnáld ami tegnap történt! Ma élet van benned, és te alakítod a jövődet!

12. Sose félj mást megsérteni olyasmivel, ami igaz!
13. Sose sóvárogj azután, hogy szeressenek vagy csodáljanak!
14. Légy saját tanácsadód, tartsd magad a saját véleményedhez és a saját fejed szerint dönts!

Azokat a személyeket, akik a fenti elvek megvalósítását helytelenítik és megakadályozni próbálják, „elnyomó személyeknek” (Suppressive Person, SP), akik pedig kapcsolatot tartanak fent ilyen személyekkel, „lehetséges bajforrásnak” (Potential Trouble Source, PTS) nevezik.

Kritika:

A fentiekből tudunk némi elképzelést alkotni Hubbard lelkivilágáról. Ha vallása valóban olyan gyorsan terjedne, mint azt megjósolta, és hívei maradéktalanul magukévá tennék ezeket az elveket, akkor a pokol viszonyairól is hamarosan fogalmat tudnánk alkotni, már itt a földön.

A nyolc dinamika alapján történő erkölcsi minősítés hasznossági szempontokat figyelembe vevő kalkulációhoz hasonlít és szembeállítva Jézus szeretet parancsával meglehetősen érzéketlen is. Tapasztalatból tudjuk, hogy dönteni általában nem lehet ennyire egyszerű képletek alapján, az érzelmek is szerepet kapnak a döntésekben és ez teljesen természetes, emberi vonás. Ahol elutasítják Isten végtelen könyörületét, ott nem sok szükség van az emberi irgalomra sem.

A becsületkódex egy öntörvényű, önző és könyörtelen embertípust állít elénk, amely tulajdonságai alapján nem kötődik más emberekhez, a társadalomhoz. Önerőből, belső intuíciói és képességei révén jut el céljához. Ez azonban lehetetlen. Az ember társas lény, éppen az emberi viszonyokba, függőségekbe való beágyazódása teszi őt emberré és emberségének a mércéjét is csak a társadalom állíthatja föl. A másoktól független, az emberben belül létező abszolút mérce nem létezik.

IV.3.4. Pozitív gondolatok

Ha a szcientológiát tudományos eljárásként próbáljuk értékelni, megemlíthető néhány valóban hasznos felfedezés az altatás közbeni orvosi magartartással (beszéd, hangulat kisugárzás stb.) és néhány ismeretelméleti kérdéssel kapcsolatban.

Mint vallás értékelhetetlen a már ismert okok miatt, legfeljebb azt lehet a javára írni, hogy embereknek célt, irányt és értelmet ad az életük leélésére, és ezeknél a céloknál és irányoknál sokkal rosszabbak is léteznek.

III.4. Párbeszéd és ellenérvék

A párbeszéd velük általában nem a hit szemszögéből folyik (bár ilyen kérdések is elő szoktak kerülni), hanem az értelem és logika harcmezéjén.

Az értelemre hatva gyakorlatilag reménytelen velük vitába szállni. Hubbard alaposan körülbástyázta elméletét jól csengő, de bizonyíthatatlan és cáfolhatatlan hipotézisekkel.

Mivel alapjában biztosak vagyunk abban, hogy a szcientológia szinte minden esetben a sokszor nagyon is keresett, de valamilyen okból meg nem talált transzcendentális Isten-kapcsolat kudarcának az eredménye, ha valamit lehet egyáltalán tenni, az csak az embert feltétel nélkül szerető és hazaváró Isten hiteles és életpéldával alátámasztott hirdetése lehet.

Akik nem mosolyognak a sci-fi regényeken és legalább egy kicsit járatosak a lélekkel és pszichével kapcsolatos tudományok területén (t.i. hogy tudjanak mit kezdeni a válaszokkal), próbálják ki a következő néhány kérdést:

- Van-e tudományos alapja a Helotrobus-exodusnak?
- Hol van most Hubbard, azaz mi lehet a mi jutalmunk, ha nyomdokaiba lépünk?
- Ha valóban ennyi mindenre jó a dianetika, miért van az, hogy a szcientológusokat leginkább bírósági perek kapcsán emlegetik és nem „emberfeletti” teljesítményük miatt ?
- Ha Hubbard tökéletesen befejezte kutatásait, a tanfolyamokból és publikációkból befolyó rengeteg pénzt mire költik?
- Miért vallás a szcientológia, ha nincs benne szó hagyományos értelemben vett Istenről?
- Hogyan lehetséges, hogy az embrió az anyaméhben már egész mondatokat raktároz el engramként sejtjei által, amikor még el sem kezdett kialakulni pl. az idegrendszere.
- Miért van az, hogy a dinamikai törvények alapján adott esetben jogos tettet a külső (bírói) és (az egészséges lelkű emberekben) a belső (lelki) fórum is elítéli? (Pl. a már említett gyilkosság esetén)
- Miből gondolják, hogy az ember alapvetően jó, és hogy a saját ítéletei külső kontroll nélkül is helyesek lehetnek?
- Egy ennyire a saját maga tökéletesítésével foglalkozó, önmagát istenítő embertípus hogyan lenne képes komoly összefogást igénylő feladatokat megoldani? Márpedig az emberi történelem erről szól.

Befejezés

Így fest tehát dióhéjban korunk színes, változatos vallási palettájának egy szelete. A teljes választék elképzelhetetlenül gazdag. Élő és halott vallások leírásai vastag könyveket töltenek meg a könyvtárak polcain és az egyes emberek önmaguk formálta „személyes” vallásainak számát föl sem lehet becsülni.

Ez a négy szekta gyakorlatával, nézeteivel ismertséget vívott ki a keresztény kultúrájú országokban.

A mormonok és a Jehova Tanui egyértelműen a keresztény gyökereik miatt kötődnek ide, a krisnások pedig éppen a kereszténység értékeiből kiábrándult embereket célozzák meg a „más” jelszavával. Végül a szcientológia tanítását is csak egy fejlett és nyitott gondolkodású társadalomban lehet hirdetni, bonyolult tételei süket fülekre találnának a természeti vallásokat követő elmaradottabb népeknél. Nem is beszélve a tanfolyamok költségeinek kifizetéséről.

Mind a négy szekta Amerikából indult el, a korlátlan lehetőségek, a gondolkodási és személyes szabadság országából. De úgy is mondhatnánk, hogy egy történelmi és vallási alapokat nélkülöző országból, ahol az Óvilágból hozott változatos keresztény hit hamar összekeveredett a helybéli és más kontinensekről érkező egyéb vallásokkal, kitermelve ezzel a mind jobban „testre szabott”, a kényes tételeket, és dogmákat mellőző szektariánus vallásokat, melyekben Isten szava már csak alig vagy egyáltalán nem hallatszik.

Ha az ember a saját szavára figyel inkább, mint Istenére, a jutalma is önmaga lesz. De ki elégedhet meg a végessel, amikor a végtelent kínálják föl neki?

*

Ahogy már a bevezetésben is említettem, nem a témák teljeskörű elemzése volt a cél, sokkal inkább egy olvasmányos, mégis teológiai érvekkel és bibliai helyekkel alátámasztott dolgozat megírása.

A kiválasztott vallási csoportok sokszínűsége nehezé tette az egyöntetű elemzések elkészítését, a hangsúlyok is eltolódtak az egyes részeknél, de a tervezett anyagot sikerült belefoglalni a szövegbe.

Végül, ismeretlenül köszönöm meg azoknak a segítségét, akik többnyire tudtukon kívül járultak hozzá a szakdolgozatom megírásához, azzal hogy, mint gyanútlan járókelőt leszólítottak a metróban, az utcán.

A szakdolgozat alapötletét és az ismeretek egy részét is nekik köszönhetem.

Irodalomjegyzék

1. Jehova Tanui

A kormányzat, amely elhozza a Paradicsomot, 1985

Mit kíván meg tőlünk Isten?, 1996

Ébredjétek – Megváltoztatjuk az időjárásunkat?, 1997

Az élet – hogyan jött létre? Evolúció vagy teremtés útján, 1988.

– a Watchtower Bible and Tract Society, New York kiadványai

H.J. Spier, *Ellentétek Jehova Tanui és a Biblia között*, Gödi Print

Dr. Evva Ferenc, *Örök vagy teremtett*, Bp., Márton Áron, 1995

Kókay József – Magyar Imre, *Elmosta-e az evolúciót az özönvíz? A neokreacionista csapda*, Bécs, Christianus-OMC, 1995

2. Mormonok

Mormon könyve – Szemelvények, Salt Lake City, 1979

Zala Tamás, *Az Aranytáblák népe: a mormonok*, Bp., Gondolat, 1985

Gordon B. Hinckley, *Truth restored*, Salt Lake City, 1979

3. Krisnások

Kamarás István, *Krisnások Magyarországon*, Bp., Iskolakultúra, 1998

Satsvarupa Dasa Goswami, *Prabhupada, egy bölcs egy ember élete és öröksége*, BBT, 1992.

4. Szciantológusok

Dianetika – A Szciantológia Egyház Budapesti Missziójának Magazinja, Bp., 1998

L. Ron Hubbard, *Dianetika – A személyiségfejlesztés új módszere*, Bp., Interbright, 1990

Gál Péter, *A New Age keresztény szemmel*, Bp., Szegletkő, 1994

Lothar Gassmann, *New Age: jön az egységes világvallás?*, Bp., Primo, 1993

5. Általános irodalom

Szimonidesz Lajos, *A világ vallásai – Primitív és kultúrvallások: iszlám és buddhizmus, zsidóság és kereszténység*, Bp., Könyvértékesítő V., 1988

Gerhard J. Bellinger, *Nagy valláskalauz*, Bp., Akadémia, 1993

Dr. Fodor József, *Vallási kisközösségek Magyarországon*, Bp., M.Média, 1986

Dr. Peter B. Clarke, *A világ vallásai – Az élő hit megértése*, Bp., Panoráma, 1994

Magyarországi egyházak, felekezetek, vallási közösségek – Miniszterelnöki Hivatal, Bp., 1995-96

Gesztelyi Tamás, *Egyházak és vallások a mai Magyarországon*, Bp., Akadémia, 1991

Minden vallás egyház? – Tájékozódás a mai vallási pluralizmusban, Bp., Ökumenikus Tanulmányi Központ, 1996

Rafael Gómez Perez, *Az okkultizmus inváziója*, Bécs, Christianus O.M.C., 1993